

# **BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

Kyberšikana na střední škole

Cyberbullying at Secondary School

## **STUDIJNÍ PROGRAM**

Specializace v pedagogice

## **STUDIJNÍ OBOR**

Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

## **VEDOUcí PRÁCE**

doc. PhDr. Dana Dobrovská, CSc.

VANĚČKOVÁ

MICHAELA

**2021**

## I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Vaněčková** Jméno: **Michaela** Osobní číslo: **487663**  
Fakulta/ústav: **Masarykův ústav vyšších studií**  
Zadávající katedra/ústav: **Institut pedagogických a psychologických studií**  
Studijní program: **Specializace v pedagogice**  
Studijní obor: **Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku**

## II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:

**Kyberšikana na střední škole**

Název bakalářské práce anglicky:

**Cyberbullying at Secondary School**

Pokyny pro vypracování:

Cíl bp: prostřednictvím autorského dotazníku zjistit a popsat tento jev, specifikovat jeho formy, analyzovat motivaci k tomuto chování a navrhnout způsoby, jak kyberšikanu v daném prostředí redukovat. Bakalářská práce bude mít teoreticko-empirický charakter. V teoretické části autor shrne nejvýznamnější poznatky současné odborné literatury. V empirické části vypracuje kvantitativně pojatou empirickou sondu z prostředí střední školy. Doporučí konkrétní možnosti, jak snižovat rizika vzniku kyberšikany v daném prostředí.

Seznam doporučené literatury:

Dočekal, D. et al. Dítě v síti. Computer press, 2019.  
Dočekal, D. Eckertová, L. Bezpečnost dětí na internetu. Computer press 2013  
Kohout, R., Kubíková, S. : Internetem bezpečně: příručka pro děti. 2017.  
Vyhnanáková, E., Losekoot, M. Jak na síti. Melvil, 2019, ISBN 978-80-7555084-2.

Jméno a pracoviště vedoucí(ho) bakalářské práce:

**doc. PhDr. Dana Dobrovská, CSc., katedra inženýrské pedagogiky**

Jméno a pracoviště druhé(ho) vedoucí(ho) nebo konzultanta(ky) bakalářské práce:

Datum zadání bakalářské práce: **25.01.2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **20.08.2021**

Platnost zadání bakalářské práce: **19.09.2022**

doc. PhDr. Dana Dobrovská, CSc.  
podpis vedoucí(ho) práce

Ing. Petr Svoboda, Ph.D., ING.PAED.IGIP  
podpis vedoucí(ho) ústavu/katedry

prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.  
podpis děkana(ky)

## III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Studentka bere na vědomí, že je povinna vypracovat bakalářskou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v bakalářské práci.

\_\_\_\_\_  
Datum převzetí zadání

\_\_\_\_\_  
Podpis studentky

VANĚČKOVÁ, Michaela. Kyberšikana na střední škole. Praha: ČVUT 2021. Bakalářská práce. České vysoké učení technické v Praze, Masarykův ústav vyšších studií.



**MASARYKŮV ÚSTAV  
VYŠŠÍCH STUDIÍ  
ČVUT V PRAZE**

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že jsem všechny použité zdroje citovala správně a úplně a uvádím je v příloženém seznamu použité literatury.

Nemám žádný závažný důvod proti zpřístupnění této závěrečné práce v souladu se zákonem č.121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) v platném znění.

V Praze dne: 20.8.2021

podpis: .....

## **Poděkování**

Touto cestou bych ráda upřímně poděkovala své vedoucí bakalářské práce, doc. PhDr. Daně Dobrovské, CSc. za její pomoc, trpělivost, připomínky a cenné rady, které mi poskytla a za odborné vedení při realizaci této práce.

# **Anotace**

Tato bakalářská práce nese název Kyberšikana na střední škole a je koncipována jako teoreticko-empirická práce. Cílem je provést analýzu fenoménu kyberšikany u žáků střední školy. Teoretická část vychází z rešerše vybrané odborné literatury a shrnuje uceleně nejvýznamnější poznatky k problematice. Vysvětluje, co je tradiční šikana, kyberšikana a jak se dělí. Dále se teoretická část zaměřuje na charakteristiku aktérů a zmíněny jsou i prostředky, formy i možné důsledky a dopady na dospívajícího. Závěr teoretické části se především zabývá prevencí a legislativní stránkou kyberšikany. Předkládaná empirická část představuje realizované kvantitativní dotazníkové šetření na vybrané střední škole ve Středočeském kraji. Prostřednictvím autorského dotazníku je cílem zjistit a popsat tento jev, specifikovat jeho formy, analyzovat motivaci k tomuto chování a navrhnout způsoby, jak kyberšikanu v daném prostředí redukovat.

## **Klíčová slova**

šikana, kyberšikana, tyran, kyberagresor, oběť šikany, střední škola, sociální sítě, internet, násilí ve škole, prevence

# **Annotation**

Presented bachelor thesis is focused on Cyberbullying in high school and is conceived as a theoretical-empirical work. The aim is to analyze the phenomenon of cyberbullying of high school students. The theoretical part is based on a search of selected literatures and summarizes the most important findings on the issue. It explains what bullying, cyberbullying is and how it is divided. Furthermore, the theoretical part focuses on the characteristics of the actors and the means and forms of cyberbullying are also mentioned. The possible consequences and impacts on the adolescent are also mentioned. The conclusion of the theoretical part deals mainly with prevention, but also outlines the legislative side of cyberbullying. The presented empirical part presents a quantitative questionnaire survey at a selected high school. Through the author's questionnaire, the aim is to identify and describe this phenomenon, specify its forms, analyze the motivation for this behavior and suggest ways to reduce cyberbullying in the environment.

## **Key words**

bullying, cyberbullying, bully, cyberbullying aggressor, witness of bullying, secondary school, social networks, internet, school violence, prevention

# OBSAH

ÚVOD.....	- 10 -
1. Šikana.....	- 13 -
1.1 Vymezení pojmu tradiční šikany.....	- 13 -
1.2 Formy tradiční šikany .....	- 19 -
2 Kyberšikana.....	- 22 -
2.1 Vymezení pojmu kyberšikany.....	- 22 -
2.1.1 Kyberšikana v porovnání s tradiční šikanou.....	- 24 -
2.2 Účastníci tradiční šikany a kyberšikany.....	- 26 -
2.3 Prostředky a formy kyberšikany .....	- 29 -
2.3.1 Prostředky kyberšikany .....	- 30 -
2.3.2 Formy kyberšikany .....	- 32 -
2.4 Dopady kyberšikany .....	- 36 -
2.5 Kyberšikana v legislativě.....	- 38 -
2.6 Prevence kyberšikany.....	- 39 -
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	- 43 -
3 Výzkumné šetření.....	- 44 -
3.1 Cíl výzkumného šetření .....	- 44 -
3.2 Realizace výzkumného šetření.....	- 45 -
3.3 Metodika výzkumného šetření a popis výzkumného nástroje.....	- 45 -
3.3.1 Metody vyhodnocení dat.....	- 46 -
3.4 Realizace sběru dat.....	- 47 -
3.5 Charakteristika výzkumného vzorku .....	- 48 -
3.6 Výsledky výzkumného šetření.....	- 49 -
3.7 Shrnutí výsledků empirického šetření.....	- 62 -
3.8 Doporučení pro praxi .....	- 66 -



ZÁVĚR.....	- 69 -
SEZNAM GRAFŮ.....	- 76 -
SEZNAM TABULEK.....	- 77 -
SEZNAM PŘÍLOH.....	- 78 -

# ÚVOD

Komunikace je pro lidskou společnost už od samého počátku bytí velmi důležitá. Dnešní doba plná pokročilých informačních a komunikačních technologií společně s všudypřítomným internetem nabízí a otevírá nové možnosti komunikace na dálku v reálném čase, které nebyly ještě na začátku tohoto století představitelné. Za posledních 20 let se stal přístup k internetu neodmyslitelnou součástí našeho každodenního života, což s sebou přináší velké množství výhod v oblasti studia a komunikace, ale i při sdílení obsahu a zábavy. Z tohoto důvodu nemůžeme společenský přínos internetu a moderních technologií popřít, neboť jsou člověku nápomocné a prospěšné. Virtuální online svět je pro mladé uživatele lákavý, neboť nabízí různé druhy využití.

Existují však i jistá rizika a společenské problémy spojované právě s virtuálním světem, neboť to může být některými uživateli zneužito nejrozličnějšími způsoby. Obzvláště malé děti a dospívající mládež si může vytvořit nezdravý návyk až nelátkovou závislost na těchto moderních vymoženostech, i mladiství se mohou setkat s nebezpečným a negativním projevem komunikace.

Jedná se o šikanu nesoucí nový přívlastek „kyber“ či „kybernetická“ anebo „online“ šikana. Kyberšikana se oproti tradiční šikaně odehrává v digitálním (online) prostředí a představuje novodobý fenomén strachu, neboť způsobuje duševní bolest oběti. Kyberšikana má svá specifika, prostředky a formy, jakými je realizována. V některých případech se tento druh virtuálního ubližování prolíná a navzájem doplňuje s tradiční šikanou anebo je jejím následným vyústěním. Důsledkem kyberšikany může být narušené psychické zdraví a může vyústit v suicidální představy, které se mohou stát realitou. Kyberšikana a tradiční šikana se může odehrávat v prostředí školy, ale může se nacházet i v mimoškolním prostředí. Nejčastěji se šikany a kyberšikany dopouštějí, byť často nevědomky, spolužáci oběti. Avšak kyberšikanou nejsou ohrožováni jen žáci, ale mohou to být i samotní učitelé a ostatní zaměstnanci školy. Je velmi důležité se touto problematikou nadále zabírat a přispívat tak k eliminaci a řešení tohoto nežádoucího sociálně patologického jevu. Je také za potřebí neustále pracovat i na zlepšení komunikace a společenského klimatu, a to obzvláště ve školním prostředí, které utváří a formuje osobnost žáka.

Předkládaná bakalářská práce nese název Kyberšikana na střední škole. Práce má teoreticko-empirický charakter a zabývá se kyberšikanou ve vztahu ke středoškolské mládeži. Cílem práce je provést analýzu fenoménu kyberšikany v konkrétním prostředí střední školy.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou na sebe navazujících částí. První je část teoretická: v této části je provedena analýza sledovaného jevu a slouží i jako shrnující teoretické východisko pro výzkumné šetření. Empirická část (3. kapitola) předkládá uceleně informace o realizovaném kvantitativním dotazníkovém šetření na vybrané střední škole ve Středočeském kraji. Prostřednictvím autorského dotazníku je cílem výzkumného šetření je zjistit a popsat kyberšikanu, specifikovanou postoji středoškoláků ze střední odborné školy ve středočeském kraji, určit její nejčastější formy, frekvenci výskytu a motivaci k tomuto chování. K dosažení cíle byl použit autorský dotazník. Následně navrhnout způsoby, jak kyberšikanu v daném prostředí redukovat.

# **I. TEORETICKÁ ČÁST**

# 1. Šikana

V úvodní kapitole se text soustředí na vymezení tradiční šikany, která je všeobecně stále aktuálním a diskutovaným tématem. Šikana může být, jak později zjistíme, realizována několika možnými způsoby, z nichž jeden je i hlavním tématem této práce, hovoříme o kyberšikaně neboli šikaně v kyberprostoru. Následující podkapitoly se pak již věnují samotné charakteristice zkoumané problematiky.

## 1.1 Vymezení pojmu tradiční šikany

Z etymologického hlediska má termín šikana svůj původ ve francouzštině (z franc. chicané) a má několik možných výkladů a významů. Podle Holečka (1997) francouzské slovo „chicané“ znamená „*zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování či byrokratické lpění na liteře předpisů.*“<sup>1</sup>

Holeček zdůrazňuje, že za šikanu můžeme považovat záměrné a nevyprovokované užití síly či psychického nátlaku ze strany útočníka, tj. agresora nebo skupiny, s cílem opakovaně a úmyslně způsobovat bolest, poškození či tíseň jiné osobě. Šikanu, tedy také můžeme označit jako patologickou formu mezilidského soužití.<sup>2</sup>

Pedagogický slovník vymezuje šikanu jako „*fyzické, psychické či kombinované ponižování až týrání žáků obvykle jinými žáky, vzácněji dospělým.*“ Toto jednání se může odehrávat v dyádě, anebo také ve skupině.<sup>3</sup>

Říčan ve své publikaci zmiňuje, že šikanu lze vnímat jako nevědomé i vědomé ubližování konkrétní skupině osob nebo jednotlivci, který se nedokáže tomuto počínání ze strany útočníka dostatečně bránit. O šikaně je možné hovořit až ve chvíli, kdy se jedná o recidivu projevu (chování) ze strany útočníka. Šikana se může vyskytovat ve školním prostředí, na pracovištích (mobbing, bossing) i v zájmových klubech, v neposlední řadě i ve špatně fungující domácnosti (domácí násilí). V případě školního prostředí se odehrává napříč všemi stupni vzdělání.<sup>4</sup>

---

<sup>1</sup> HOLEČEK, Václav. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Plzeň: Pedagogické centrum, 1997. s. 22. ISBN 80-7020-004-9.

<sup>2</sup> HOLEČEK, Václav. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Plzeň: Pedagogické centrum, 1997. ISBN 80-7020-004-9.

<sup>3</sup> PRŮCHA, Jan a MAREŠ Jiří a Eliška WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 238. ISBN 80-7178-772-8.

<sup>4</sup> ŘÍČAN, Pavel. a JANOŠOVÁ, Pavlína. *Jak na šikanu*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2991-6

Zároveň také ve své knize pojednává o tom, že s termínem šikana, jako takovým jsme se u nás mohli setkat poprvé v roce 1989 a můžeme si ho spojit se jménem tehdy ještě československého psychiatra Příhody, který termín poprvé veřejně užil.<sup>5</sup>

Český odborník na šikanu profesor Kolář uvádí, že zde byla snaha otevřeně řešit šikanování již v roce 1985, po letmém odhalení šikany na pražských stavebních učilištích a po dlouhou dobu byl tento sociální problém také spojován převážně s učilišti. Zlom nastal až mezi lety 1995 až 1999, kdy se uskutečňovaly výzkumy potvrzující prezenci šikany v našich školských zařízeních, byl přeložen sborník metod prevence šikany, šikana začala být více vidět v českých médiích, řady odborníků se účastnily výcvikových seminářů v rámci léčby šikany atd. Další mezník nastal v roce 2000, kdy byl ustanoven kolektiv při Ministerstvu školství mládeže a tělovýchovy proti šikaně a dále zde bylo registrováno *Občanské sdružení proti šikanování*.<sup>6</sup>

Mnozí odborníci jsou názoru, že příčiny existence k takovémuuto jednání je možné hledat a spatřovat v osobnosti pachatele i oběti (u účastníků) a v podmínkách, ve kterých se šikana odehrává.<sup>7</sup>

Podle Bendla (2003) máme tři hlavní znaky šikany. K prvnímu patří nerovnost postavení šikanujícího vůči šikanovanému, tím myslíme obzvláště fyzickou dispozici. Stává se zřídka, že by oběť byla oproti agresorovi vyšší a fyzicky silnější. Z Bendlova textu posléze vyplývá, že v případě, kdy by tomu bylo naopak, agresor často využije spolčení s dalšími svými zastánci a vyčkají, až jejich oběť bude v ústraní od ostatních. Dalším znakem je, že psychické nebo fyzické násilí, je cílem agresorova jednání, který si je vědom své dominance nad obětí. V roce 1989 se k tomuto jevu písemně vyjádřil profesor Příhoda, když napsal, že: „šikana preferuje agresi, protože právě ona je nejmarkantnějším stvrzením převahy útočnicka, a proto mu skýtá nezastupitelné uspokojení.“ Třetím rysem je, že k šikaně dochází opakovaně.<sup>8</sup>

Obdobně se ve své práci vyjadřuje i doktorka Lovasová, která uvádí, že z mnoha definic šikany je patrné, že by se mělo jednat o opakované ubližování oběti ze strany agresora, nicméně lze za šikanu považovat i obzvláště brutální jednání bez dosavadního opakování. Další aspektem je fakt, že oběť je ke svému trýzniteli velice

---

<sup>5</sup> ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-049-9

<sup>6</sup> KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování: cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách*. Praha: Portál, 2001. s.199-200. ISBN 80-7178-513-x.

<sup>7</sup> SPURNÝ, Joža. *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha: Eurounion, 1996. ISBN 80-85858-30-4.

<sup>8</sup> BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. Pedagogika (ISV). s. 26. ISBN 80-86642-08-9.

často v určitém ohledu bezbranná, ať už se jedná o fyzické či mentální postižení, osamocenost apod., v tomto případě hovoříme o tzv. asymetrické agresi.<sup>9</sup>

Elliottová uvádí, že se šikana může projevovat různě a mít různé podoby (formy). Ve fyzickém slova smyslu může znamenat a obnášet projevy strkání, kopání až silného bití. V nejhorších případech mohou trýznitelé využít nejrůznějších předmětů i zbraní vůči oběti. Neméně ničující vliv a dopad na dospívajícího mají slovní urážky, a také hanlivé a zesměšňující nápisy. Oběť takového jednání musí velice často vytrpět výsměch ze strany agresora i blízkého okolí a s takovýmto verbálním ponižováním, kde je pravděpodobně demoralizována v případě školního prostředí celá třída není lehké se vyrovnat a bojovat. Vnímat a zároveň nečinně přihlížet trýznění bezbranných jedinců má poté za následek, že daná skupina může posléze chování agresora vůči oběti začít ignorovat. Navíce v případě zmíněného projevu šikany neexistují žádné hmotné důkazy agresorova jednání, ani jednání blízkého okolí. U fyzického projevu šikany se mohou prokazatelně objevit modřiny a další zranění, může dojít k poškozování či odcizování předmětů oběti. Verbální šikana se velice často obtížně dokazuje, abychom ji mohli dokázat, musí být pachatelé přistiženi přímo při činu.<sup>10</sup>

Dále Elliottová poukazuje na fakt, že za šikanováním může stát nejrůznější motiv útočníka. K šikaně v kterékoliv podobě dochází jen z důvodu, že tento jedinec obvykle skrývá nějaký nevyřešený problém, a tak není možné tvrdit, že by si oběti jeho počínání takového jednání zasloužili. Dále autorka upozorňuje, že potřebuje-li nalézt nějakou oběť či oběti, vždy si najde důvod (záminku) k šikanování. Můžeme, tedy hovořit o situaci, ve které se daná oběť ocitla na nesprávném místě v tu nejhorší dobu.<sup>11</sup>

V případě chceme-li pochopit útočníka (agresora), musíme rozlišovat mezi krátkodobým potrápením oběti a chronickými šikanéry (doslova tyrany). V případě, takovýchto útočníků již můžeme hovořit o tom, že jejich chování vykazuje prvky narušení po všech stránkách.<sup>12</sup>

---

<sup>9</sup> LOVASOVÁ, Lenka. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-65-2.

<sup>10</sup> ELLIOTT, Michele. *Jak ochránit své dítě*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-419-2.

<sup>11</sup> ELLIOTT, Michele. *Jak ochránit své dítě*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-419-2.

<sup>12</sup> ELLIOTT, Michele. *Jak ochránit své dítě*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-419-2.

Podle Elliottové nejčastějšími oběťmi agresorů bývají „inteligentní, jemní a kreativní jedinci ze slušných rodin, žádní rváči ani děti se sklony k násilí.“ Příčinu nelze shledávat v žádných vnějších charakteristických znacích. Pro oběti je typické, že nechtějí vyvolávat další konflikty, a tak raději nikomu neřeknou, co se jim děje.<sup>13</sup>

Z toho vyvstává informace, že může být velmi těžké odhalit šikanování, neboť oběť se může stydět, mít strach z agresora a pozdějších následků, na rozdíl oproti agresorovi, který může být ve svém šikanování velmi rafinovaný a své činy může vykonat i nenápadně a skrytě. Takovýchto projevů by si měli všimnout hlavně rodiče obětí, jejich blízcí, spolužáci ale i pedagogičtí pracovníci. Jako šikanu nemůžeme označit situaci, kdy dochází ke slovnímu kontaktu či fyzické „rvačce“ v případě, že jde o přibližně rovnocenné soupeře.<sup>14</sup>

U diagnostiky šikany se Lovasová domnívá, že je při podezření nutné se o daného jedince aktivně zajímat, existují totiž specifické vzorce chování, kterými se oběti šikany a jejich okolí prozradí v případě, že se šikanu oběť snaží, ať už ze strachu, či z jiných důvodů skrývat. Lovasová tyto znaky rozděluje na ukazatele přímé a ukazatele nepřímé. Ukazatele nepřímé souvisejí přímo s dítětem nebo dospívajícím. Mnohdy se začne stranit od spolužáků, ztrácí motivaci k učení, stáhne se do sebe. Jsou případy, kdy naopak vyvíjí úsilí se opět zalíbit a strhnout na sebe pozornost. Změny můžeme zpozorovat i na jeho zevnějšku, dříve např. dbal na upravenost svého oblečení a nyní je jeho vizáž zanedbávána, dále sem patří i znatelné následky fyzického ubližování. Ukazatele přímé souvisí s jednáním okolí a zahrnují verbální napadání, odcizování a ničení věcí, urážení, potlačování svobodného rozhodování i fyzické útočení.<sup>15</sup>

Mnohokrát je také těžké rozlišit rozdíl mezi nevinným dobíráním, škádlením a šikanováním. O šikaně můžeme hovořit v podstatě ve chvíli, kdy dochází k obtěžování druhého člověka proti jeho vůli, uvádí Bendl (2003).<sup>16</sup>

Škádlení můžeme označit i anglickým výrazem „teasing“. Profesor Kolář ve své knize podrobně popisuje rozdíl mezi obyčejným popichováním mezi spolužáky a šikanováním. Zatímco šikanování v sobě skrývá záměrnou devalvací druhého,

---

<sup>13</sup> ELLIOTT, Michele. *Jak ochránit své dítě*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-419-2.

<sup>14</sup> ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-049-9.

<sup>15</sup> LOVASOVÁ, Lenka. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-65-2.

<sup>16</sup> BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. Pedagogika (ISV). ISBN 80-86642-08-9.



páchání násilí, ponižování, zabíjení nudy a získávání moci, u škádlení mluvíme o rovnocenném vztahu, respektu ke druhému, motivem je vytvoření zájmu u škádleného, jistá forma projevu náklonnosti, s respektem verbálních i fyzických limitů. Panuje zde veselá nálada.<sup>17</sup>

Lovasová ve své práci upozorňuje na fakt, že vývoj šikany má jistý průběh, který začíná tzv. ostrakismem a může se rozvinout až do dokonalé šikany. My si zde uvedeme všech pět fází, kterými se šikana může vyvíjet, nicméně je nutné podotknout, že v běžném životě je těžké přesně určit hranice těchto jednotlivých stádií.<sup>18</sup>

Kolář těchto pět stupňů šikany přirovnává k zasažení virem, kterým se postupně nakazí celá dynamika skupiny a vede až k rozpadu vztahů. U prvního stupně vývoje šikany autor upozorňuje, že ne vždy musí být atmosféra třídy narušována přítomností násilného (agresivního) žáka či nízkým apelem na disciplínu ze strany pedagoga, z čehož vyplývá, že s šikanou se můžeme setkat i ve třídě, které se nám na první pohled jeví, jako bezproblémová. Ve větší skupině lidí, v tomto případě žáků, se však velice často vyskytuje jedinec, který se od skupiny odlišuje. Později tedy může docházet k tomu, že se stane předmětem verbálních narážek, začne čelit psychickému nátlaku a přestane se v dané třídě cítit dobře a bezpečně, naopak bude pocítovat určitou zátěž dysforie. Tento projev zatím lehkého nátlaku vnějšího okolí označujeme jako ostrakismus.<sup>19</sup>

Pro přesnější přiblížení zrodu daného pojmu, ostrakismus z řeckého překladu znamená „střepinový soud“, protože právě ve starověkých Athénách lid pomocí hliněných odštěpků volil, zda bude souzený jedinec či skupina odtržena od ostatních nebo ne. Dle Martínka poté může dojít k segmentaci třídního kolektivu na ty, kteří se postaví za agresora, na ty, kteří zaujmou k situaci nestranný postoj a ty, kteří jsou trýznění.<sup>20</sup>

Kolář dále zmiňuje, že odhalit počátek ostrakismu je zvláště v prostředí třídy, kde je absence jakékoliv nekázně či žáků s patologickými sklony opravdu nesnadné, přitom by včasné odhalení mohlo pomoci předejít další bolesti a mnohdy celoživotním

---

<sup>17</sup> KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

<sup>18</sup> LOVASOVÁ, Lenka. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-65-2.

<sup>19</sup> KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-123-1.

<sup>20</sup> MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5

následkům. V rámci prevence se ke zjištění postojů žáků mezi sebou samými může využít sociometrických testů.<sup>21</sup>

Po překlenutí ostrakismu se dostáváme již k agresi nejen verbálního charakteru, ale i počátkům fyzického napadání a manipulaci. Oběť se stává „bouchacím pytlem“ i pro ostatní žáky, kteří se napadáním někoho jiného odreagovávají od své každodenní frustrace. Vyskytují se i případy, kdy agresor trýzní svou oběť pouze proto, aby pobavil třídní kolektiv. Na denním pořádku je tedy zesměšňování oběti, ničení a schovávání jejích věcí, vydírání apod. Žák, který je den za dnem pod takovýmto duševními fyzickým náporům se začne brzy uzavírat do sebe, jevit známky nervozity, zhoršuje se mu prospěch a často nevidí z dané situace východisko.<sup>22</sup>

Brzy tak tato „nákaza“ okolí překlene do třetího stádia. Tento stav nastane v případě, že se agresorovi nezatrhne jeho počínání a nenastaví se žádné hranice jeho agresi vůči slabším jedincům. Stejně, jako naše planeta disponuje jádrem, které svou gravitační silou ovládá všechny předměty na Zemi, i zde se utvoří soubor těch, kteří budou tvořit tzv. jádro úderu. Velmi snadno se poté situace rozvine do stupně čtvrtého, zvláště v případě, že ve třídě nedojde ke zformování skupiny těch, kteří se postaví skupině šikanérů. V tomto stádiu se začíná třídním kolektivem akceptovat a tolerovat chování agresorů, dokonce i ti, kteří dříve zaujímali nestranný či odmítavý postoj začínají jít „s davem“ a nacházet v ubližování druhému určitou satisfakci.<sup>23</sup>

Poslední fázi onemocnění Kolář nazývá totalitou, popřípadě dokonalou šikanou. Chování agresorů je v tomto stupni přijímáno naprosto všemi příslušníky daného kolektivu. Ve třídě se začne tvořit pomyslná pyramida, kde vrchol zaujímají šikanující a pod nimi jsou jejich „otroci“, kteří jim slouží. Zástupci vrcholu pyramidy se tak dopouští nejen verbálního, ale i fyzického napadání, vydírání, využívání schopností a znalostí své oběti atp. V takovéto komunitě se již násilí považuje za zcela normální, s absencí jakéhokoli provinění.<sup>24</sup>

Lovasová tento stupeň přirovnává k rozpoložení, kdy obecnstvo přihlíží boji gladiátorů v římských arénách a náramně se při této podívané baví. Dále zmiňuje teorii, která by mohla lépe objasnit chování příslušných účastníků. Jedná se o významnou

---

<sup>21</sup> KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

<sup>22</sup> KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-123-1.

<sup>23</sup> KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-123-1.

<sup>24</sup> KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-123-1.

teorii tzv. kognitivní disonance, kterou ve své studii v roce 1957 formuloval Leon Festinger. Tato teorie rozvíjí předpoklad, že každý jedinec má popud k jisté kognitivní konzistenci. Tedy dvě kognice, které jsou nekonzistentní, mohou způsobit, že se jedinec cítí nekomfortně a snaží se v sobě tyto negativní pocity odstranit. Stává se a je to velice časté, že si oběť začne myslet, že si dané zacházení zaslouží. Podle toho k tomu také začíná přistupovat okolí a v rámci vlastní konzistence a vlastního počínání dochází k závěru, že si jedinec za své trýznění může sám.<sup>25</sup>

## 1.2 Formy tradiční šikany

Janošová a společně se svými kolegy uvádí, že mezi osmdesátými až devadesátými lety se většina výzkumů zaměřovala dle Olweuse (2010) převážně na fyzickou formu šikany, Eslea (2010) zmiňuje, že převážně mezi dospívajícími chlapci. Nyní se více dostávají do popředí problémy spojené s nepřímou šikanou a sociálním vypovězením. Dané projevy si však vyžadují nová, jak metodologická, tak teoretická stanoviska, jelikož už nejsou zcela v kontinuitě s klasickým paradigmatem.<sup>26</sup>

Podle Olweuse (2010) je aktuální, jak odborné, tak laické vnímání, ovlivněno dvěma faktory, a to obecnou představou o vzestupu šikany, která závisí i na zvyšujícím se povědomím o tomto jevu, tak i posud zkoumaných projevu šikany k méně okatým formám, uvádí Janošová (2016).<sup>27</sup>

Šikanu můžeme pozorovat z několika úhlů. Kolář se zmiňuje, že na každý jednotlivý případ je vhodné pohlížet, jak zevnitř, tak i zvnějšku. Pokud jej budeme vnímat vícerozměrně, postihneme ho tak ze tří hledisek. Jako první si zmíníme pohled behaviorální, jež se vyznačuje skutky, které porušují školní řád, či jsou již na hranici trestné činnosti, patří sem, jak užití nebezpečných pomůcek a zbraní k trýznění oběti, tak i užití fyzické a slovní formy agrese a manipulace. Kolář tento pohled označuje i jako „nemocné chování“.<sup>28</sup>

Dále Kolář uvádí situaci, kdy mezi obětí a agresorem vzniká určitá závislost. Tato vazba může být jednostranná, ale může být i oboustranná, je však vždy založená na nerovnoprávném vztahu, často založeném na skrývaném strachu, což můžeme chápat

---

<sup>25</sup> LOVASOVÁ, Lenka. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-65-2.

<sup>26</sup> JANOŠOVÁ, Pavlína a kol. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2992-3.

<sup>27</sup> JANOŠOVÁ, Pavlína a kol. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2992-3.

<sup>28</sup> KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

tak, že s cílem využít strachu slabšího, ten „silnější“ zakrývá strach vlastní. Kolář dále demonstruje stav, kdy závislost přeroste do takového stádia, že ji můžeme přirovnat k závislosti na drogách, čí gamblerství apod.<sup>29</sup>

Jako třetí, a tedy poslední pohled na šikanu si představíme pohled sociálně psychologický, budeme hovořit o narušení vazeb ve skupině (třídě). To tedy znamená, že zde nehovoříme již pouze o vazbě mezi agresorem a jeho obětí, ale rozdělení celé třídy na hlavní šikanující, pomocníky šikanujících, přihlížející a oběti. Kolář tomuto postupnému rozpadu společenské demokracie přisuzuje pět fází, od ostrakismu po totalitu.<sup>30</sup>

Kolář dále pro praktickou ilustraci vnějších znaků šikanování využívá tzv. „trojdimenzionální mapu“, podle které je možné projevy šikany členit na nepřímé, přímé, slovní, fyzické, aktivní a v neposlední řadě pasivní.<sup>31</sup>

Vágnerová tuto trojdimenzionální kombinaci, tedy fyzickou šikanu a slovní, pasivní a aktivní, a dále přímou a nepřímou šikanu, zobrazila v osmi modifikacích šikany, již nalezneme v níže uvedené tabulce.<sup>32</sup>

MODIFIKACE ŠIKANY	PŘÍPADY Z REÁLNÉHO ŽIVOTA
fyzická/aktivní/přímá	přímé užití násilí, agresor svou oběť bije, tahá ji za vlasy...
fyzická/aktivní/nepřímá	agresor manipuluje s ostatními, aby páchali přímé násilí na oběti, může být ve formě různých rozkazů, vybízení k ublížení šikanovaného
fyzická/pasivní/přímá	šikanovatel fyzicky brání své oběti udělat to, co chce, např. mu/jí stojí u dveří od toalet a svým tělem mu/jí brání v cestě...
fyzická/pasivní/nepřímá	šikanovatel omezuje svobodu své oběti, např. nedovolí mu/jí jíst v jídelně u jednoho stolu...
slovní/aktivní/přímá	agresor užívá slov, aby ublížil své oběti, např. sprostě nadává, dělá si z oběti legraci před ostatními...
slovní/aktivní/nepřímá	u tohoto druhu se lze setkat s tzn. symbolikou, např. kreslení obrázků, kde má oběť velký nos... dále sem patří různé pomluvy a šíření lživých informací s cílem uškodit
slovní/pasivní/přímá	přítomnost své oběti zcela přehlídá, dělá, jakoby vůbec neexistovala a ovlivňuje tím i postoje ostatních
slovní/pasivní/nepřímá	skupina je do jisté míry tolik zasažena šikanovatelem, že ignorují i křivá obvinění na účet oběti

Vlastní vypracování autora na základě Vágnerové (2009)

<sup>29</sup> KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

<sup>30</sup> KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

<sup>31</sup> KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

<sup>32</sup> VÁGNEROVÁ, Kateřina a BAJEROVÁ, Markéta. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

Zvláštní formou nepřímé šikany je i kyberšikana, fenomén dnešní doby, který nabízí všem, kteří mají přístup do kyberprostoru zcela nové spektrum možností, jak si vybit svou agresi na někom jiném. Alena Černá ve své knize podotýká, že musíme brát v potaz, že ač byla kyberšikana mnohými autory vnímána, jako samostatný fenomén, je tomu naopak, splynutí tradiční šikany a kyberšikany dle výsledků výzkumů z r. 2007, (Raskauskas a Stoltz) dosahuje výše 85 %.<sup>33</sup>

---

<sup>33</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-210-6374-7.

## 2 Kyberšikana

Následující kapitola pojednává o násilí páchaném prostřednictvím digitálních technologií. Dnešní doba nabízí téměř každému přístup k internetu, který se stává neodmyslitelnou součástí našeho života, a to s sebou přináší jak pozitivní efekt na kvalitu našich životů, tak i určitá rizika. U kyberšikany již nemusí platit, že násilník je oproti své oběti fyzicky či duševně zdatnější. Osoba na druhém konci monitoru může být naopak mnohem menší, slabší. Může to být spolužák, neoblíbený kluk z fotbalu nebo náhodný uživatel internetu, který páchání zla na druhých považuje za formu vlastní zábavy. Toto téma by nemělo být tabuizováno, veřejná diskuze by se měla zaměřit na hrozby spojenými se sociálními sítěmi a dalšími aplikacemi. Důležité je zaměřit se hlavně na ohrožené skupiny - malé děti a dospívající mládež, která se do digitálního světa narodila a nemá tak předchozí zkušenosti, které by při obraně využila.

### 2.1 Vymezení pojmu kyberšikany

Šikanu v kyberprostoru poprvé nazval pojmem „cyberbullying“ Bill Belsey, který podle Černé přišel i s termínem „always on“ – vždy připojený, kterým označoval nejnáchylnější skupinu dětí a dospívajících, kterých by se kyberšikana mohla týkat. Generaci, která se už narodila do virtuálního světa neustálé propojenosti, stále se vyvíjejících technologií a kontinuálního přísunu informací.<sup>34</sup>

Zatímco problematice tradiční šikany byla věnována pozornost již od sedmdesátých let, kyberšikana začala být vážným tématem až počátkem 21. století. Vědecké výzkumy tohoto jevu jsou tedy stále ještě v ranných počátcích, tím tak dochází k situaci, že nezastavitelná technologická evoluce mnohdy předstihne snahy odborníků. Důkazem toho je i fakt, že dle některých výzkumů vyšlo najevo, že až 50 % dětí má zkušenost s agresí na internetu. Tento výsledek byl následkem nejednotného vnímání a definování toho, co kybernetická šikana vlastně znamená.<sup>35</sup>

Černá popisuje kybernetické šikanování, jako agresivní a úmyslné jednání, jednoho či více jedinců, které je prováděno skrze elektronická média s účelem ublížit tomu nebo těm, jenž se před tímto chováním nemohou účinně ubránit. Kyberšikana

---

<sup>34</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-210-6374-7.

<sup>35</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-210-6374-7.

mnohdy bývá ve svých následcích stejně, či ještě závažnější než samotná šikana školní.<sup>36</sup>

S vymezením termínu kyberšikany přichází také američtí odborníci Hinduji a Patchina, kteří ji popisují, jako opakovanou, cílenou a dostatečně intenzivní zraňující činnost, při které je využit mobilní telefon, počítač nebo jiné elektronické zařízení.<sup>37</sup>

Jinými slovy řečeno, kyberšikana představuje konkrétní a specifickou formu šikanujícího chování agresora vůči oběti. Hlavním specifikem kyberšikany je skutečnost, že probíhá prostřednictvím elektronických komunikačních prostředků, mezi něž patří např. mobilní telefon, tablet, počítač, internet a další digitální technologie. Mimo to je kyberšikana spojena s větší anonymitou agresora, je pro ni charakteristická jednostrannost komunikace, může probíhat prakticky kdekoli a kdykoli, často ji přihlíží větší publikum a není zde nutná fyzická převaha agresora, jak uvádí Černá (2013).<sup>38</sup>

S obdobnou definicí přichází i Kopecký, který uvádí, že se jedná o takovou podobu agrese, kdy šikanér negativně a nežádoucně útočí na jednoho či více jedinců za pomoci ICT (informačních a komunikačních technologií). Tyto útoky jsou opakované a může dojít i k zapojení dalších sekundárních trýznitelů. Ač je jedním z hlavních znaků kybernetického násilí jeho záměrnost, může se stát, že dojde ke vzniku tohoto jevu zcela neplánovitě. Zpravidla za to může pouze nevinný a špatně volený vtip, nad kterým v digitálním světě později ztratíme kontrolu. Mnohdy bývá za kyberšikanu považováno tzv. obtěžování online, které však představuje převážně jednorázová napadení s dočasným dopadem na svou oběť. Stejně, jako u klasické šikany musí ve vztahu šikanéra a šikanovaného platit určitá mocenská nerovnováha. Jedná-li se o skutečnou kyberšikanu musí splňovat své základní rysy, jako dlouhodobost a opakovanost.<sup>39</sup>

---

<sup>36</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-210-6374-7.

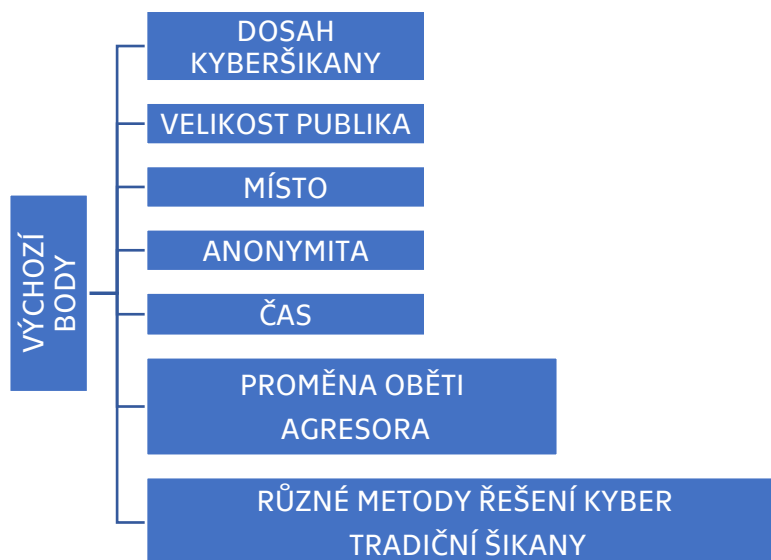
<sup>37</sup> HINDUJA, Sameer. a PATCHIN, W. Justin. *Cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization*. [online]. 2008 [cit.10.04.2021]. Dostupné online z: <https://doi.org/10.1080/01639620701457816>

<sup>38</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4577-0.

<sup>39</sup> KOPECKÝ, Kamil a SZOTKOWSKI, René. *Co dělat, když – intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept Příloha č. 7* [online]. 2017 [cit. 20. 04. 2021]. Dostupné z: [https://www.msmt.cz/uploads/Priloha\\_c\\_7\\_Kybersikana\\_d.docx](https://www.msmt.cz/uploads/Priloha_c_7_Kybersikana_d.docx)

## 2.1.1 Kyberšikana v porovnání s tradiční šikanou

Tato podkapitola vymezuje základní odchylky mezi kyberšikanou a tradiční psychickou a fyzickou šikanou. Specifika, která tyto dva patologické jevy odlišují, popisuje dle různých východisek Kopecký.<sup>40</sup>



Vlastní vypracování autora na základě Kopeckého

Jako první východisko uvádí Kopecký dosah kybernetické agrese. Kyberšikana se totiž může dosahovat většího a hlubšího dosahu. Zatímco klasická školní šikana se odehrává pouze za fyzické přítomnosti obou stran (šikanér x oběť šikany), třídy, sportovního klubu apod., v internetovém prostředí se může stát svědky či útočníky až několik tisíc dalších uživatelů.<sup>41</sup>

Dalším aspektem je prostředí (místo) útoku, u školní šikany můžeme predikovat, kde a kdy agresor na svou oběť zaútočí, u kybernetických útoků nemusí být šikanér a šikanovaný ve stejný čas na stejném místě.<sup>42</sup>

<sup>40</sup> KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikové*. Habilitační práce. 2016. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>

<sup>41</sup> KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikové*. Habilitační práce. 2016. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>

<sup>42</sup> KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikové*. Habilitační práce. 2016. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>



O digitálním světě platí, že se v něm může pohybovat kdokoli, kýmkoli a z toho vyplývá jeden z hlavních rozdílů mezi šikanou a kyberšikanou. Agresor zde může vystupovat pod svou přezdívkou nebo identitou někoho jiného. Oběť tak mnohdy nemá šanci svého trýznitele vypátrat a identifikovat. Proces vystopování agresora bývá náročný, existují však výzkumy, které nasvědčují tomu, že oběť často svého trýznitele zná. Příkladem může být výzkum Juvonenové a Grossové (2008), který poukazuje na to, že 73 % obětí kybernetického násilí znalo identitu toho, kdo je na nich páchal. Výsledky tohoto a dalších výzkumů tak nasvědčují dle Černé tomu, že původem kyberšikany bývají hlavně narušené vztahy v offline prostředí.<sup>43</sup>

Další odlišnost těchto dvou patologických jevů spočívá v čase. Tradiční šikana probíhá, jestliže je agresor a jeho oběť v danou chvíli v bezprostředním kontaktu. U kybernetické agrese je to jinak, může k ní dojít kdykoli, pachatel si své počínání může předem promyslet. Když nastane, probíhá stále a mnohdy o ní oběť nemusí ani nic tušit, do doby, dokud se k ní nedostane urážlivý materiál v podobě zesměšňujících fotografií, videí či koláží, ve kterých figuruje. Mnohdy se tak děje již ve fázi, kdy daný obsah zhlédlo několik stovek až tisíců internetových uživatelů. V tomto případě je už takřka nemožné internet od tohoto obsahu zcela očistit.<sup>44</sup>

Proměnu oběti v agresora popisuje Kopecký (2016) na situaci, kdy právě ti, kteří zažívali v minulosti různá příkoří v podobě fyzického násilí, využijí možností virtuálního prostředí, které jim umožní i z postavení toho slabšího postavit se svému trýzniteli a vyměnit si tak role.<sup>45</sup>

Poslední aspekt, který bude v této podkapitole zmíněn, jsou metody řešení školní a virtuální šikany. Řešení šikany virtuální je v mnoha ohledech složitější než řešení tradiční formy. Důležité je umět určit, kdy se jedná o pouhý vtip či online škádlení a kdy jednání pomocí digitálních technologií nese znaky kyberšikany. Dále je nutné identifikovat útočníka a obstarat dostatečné množství svědků, což je

---

<sup>43</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing. 2013. ISBN 978-80-210-6374-7.

<sup>44</sup> KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikové*. Habilitační práce. 2016. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>

<sup>45</sup> KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikové*. Habilitační práce. 2016. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>

v kybernetickém prostředí obzvláště náročné. V neposlední řadě je nezbytné zajištění okamžité záštity oběti agrese, tedy smazání citlivého obsahu, zablokování uživatelských profilů apod.<sup>46</sup>

## 2.2 Účastníci tradiční šikany a kyberšikany

Tato podkapitola popisuje aktéry tradiční šikany a kyberšikany, kterými jsou agresori, jejich oběti, přihlízející (svědci) a šiřitelé. Aktéři šikany jsou dle Černé ti, kteří s ní často měli nějakou zkušenost. Tato zkušenost mohla být buď vlastní, anebo nepřímá, tedy že se nejednalo přímo o oběť a agresora, ale pouze přihlízející.<sup>47</sup>

Černá vychází z přesvědčení, že kyberšikana s tou tradiční souvisí. Zrod virtuálního násilí je totiž obdobné, jako u šikany tradiční, tedy v nefungujícím sociálním prostředí, kde jsou narušeny mezilidské vztahy. Dále klade důraz na osobnostní rysy účastníků šikany, které mohou mylně vést ke zbrklému úsudku, že dítě či dospívající, který má problémy se záškoláctvím a vykazuje impulzivní jednání, bude mít sklony někomu ubližovat a naopak, že se jedinec, který trpí obezitou, nosí obloučkové brýle a je introvertní stane obětí, ať už tradiční nebo virtuální šikany. Je nutné zohlednit i další faktory, kterými jsou sociální pozice a role účastníků a také normy, procesy a struktura vrstevnické skupiny, jak cituje Černá na základě Salmivalli (2010). Pokud tedy uvážíme původní předpoklad, že základnou pro vznik šikany a kyberšikany je narušené sociální prostředí, tak i výše zmiňované faktory mají významný vliv právě na to, jak se situace v dané skupině bude dále rozvíjet.<sup>48</sup>

Australská výzkumnice Fieldová neodmítá tvrzení, že se určití jedinci s určitými patologickými předpoklady narodí, nicméně sama preferuje názor, že většina jedinců se agresivnímu a násilnickému chování naučí časem. Jako příklad uvádí dětství v neúplné a dysfunkční rodině, ale i nepříznivé události, které nějakým

---

<sup>46</sup> KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikové*. Habilitační práce. 2016. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>

<sup>47</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-210-6374-7.

<sup>48</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-210-6374-7.

negativním způsobem zasáhly do života dítěte či dospívajícího a ovlivnily jeho postoje, vývoj a chování.<sup>49</sup>

Charakter sociálního prostředí má tedy nemalý vliv na to, do jaké konkrétní podoby se bude osobnostní charakteristika účastníka šikany dále formulovat. Na základě citací výzkumů Sentseho (2007) hovoří Černá o tom, že v určitých skupinách platí, že se často stává agresorem ten, který je okolím odmítán, nebo naopak patří mezi populární členy skupiny. U obětí zase ve většině případech platí, že bývají vůči ostatním znevýhodněny. Může je trápit sociální úzkostnost apod. Černá dále vychází z Kärni (2010), která upozorňuje na fakt, že se kyberšikana odehrává ve virtuálním prostředí, které nemá takový vliv na to, kdo bude do šikany zapojen, ať už jako agresor či oběť, a jak se šikana bude dále vyvíjet. Kyberšikana však často na školní šikanu navazuje.<sup>50</sup>

Martínek vymezuje čtyři typy agresorů na základě jejich chování. Jako první uvádí „pomstychtivého andílka“. Jde o případ, kdy oběť udělá něco, co pachatele rozzuří. V tomto případě se pachatel cítí v právu oběti její čin mnohonásobně vrátit, aniž by si připouštěl, že by dělal něco špatného. Dále uvádí agresory, kteří chtějí mít moc nad ostatními, vyžadují od ostatních, aby ctili jejich autoritu a získávají ji nejčastěji tak, že v okolí vyvolávají strach. Třetí typ se často týká dívek, které si plánovitě vyberou svou oběť a tu, třeba ze znuděnosti nebo pro pobavení ostatních zesměšňují. Velice často se jedná o dívku, která nějakým způsobem vyniká a agresorky v ní spatřují pomyslnou rivalku. Posledním typem je kyberagresor, který se často skrývá za identitou někoho jiného, nebo vystupuje anonymně. Reaguje nenávistně, šíří nevhodné vtípky na účet ostatních a vůbec si neuvědomuje, že svým počínáním může někomu ubližovat.<sup>51</sup>

Kyberagresor se podle Martínka může vyznačovat nezvyklými projevy v chování. Pod těmito projevy se skrývá podrážděnost a nervozita v případě, že nemá přístup k internetu, přehnané reakce, jako křik či hlasitý smích, ve chvíli, kdy sedí u počítače. Ve školním zařízení to může být smějící se hlouček u žáka, který jim ukazuje něco na monitoru nebo zatajováním toho, co daný jedinec na počítači dělá.<sup>52</sup>

---

<sup>49</sup> FIELD, Evelyn. M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitel*. Praha: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2.

<sup>50</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-210-6374-7.

<sup>51</sup> MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2.*, aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika Grada. ISBN 978-80-247-5309-6.

<sup>52</sup> MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2.*, aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika Grada. ISBN 978-80-247-5309-6.

Klasifikace kyberagresorů podle některých odborníků vychází z tradiční šikany, a takto je také dělíme na ty, kteří jsou v kolektivu neoblíbení, trpí nízkým sebevědomím a frustrací. Šikana jim slouží jako pomyslný nástroj k získání pozornosti. Pocit moci jim kompenzuje vlastní pocity nedostatku, jak uvádí Kopecký (2013). Další typ představuje naopak jedinec, který je v kolektivu oblíbený, má mnoho přátel i uznání a je sebevědomý, a tak využívá své popularity, aby mohl manipulovat s ostatními.<sup>53</sup>

Fieldová ve své publikaci uvádí poznatky norského odborníka Olweuse, který zjistil, že velký počet obětí šikany pochází z někdy až přespříliš ochranných a starostlivých rodin. Jedná se o děti a dospívající, kteří jsou citliví, mírní a mnohdy mají velice pevnou vazbu k matce, a naopak velice odtažitý vztah k otci. Fieldová poukazuje i na to, že se vyskytují případy, kdy rodiče, kteří v minulosti sami zažili bolest šikany, mohou své trauma přenášet i na děti.<sup>54</sup>

Černá zde vychází z Koláře (2001) a uvádí, že právě tito jedinci, kteří jsou zranitelní a slabí, představují pro potencionálního šikanéra jednoduchý cíl a patří do skupiny tzv. pasivních obětí. Druhou skupinu tvoří tzv. oběti-provokatéři, kteří nějakou svou vlastností či osobnostní charakteristikou podmiňují ostatní k agresivním sklonům. Mnohdy to pak může vypadat, že si šikanu „zaslouží“.<sup>55</sup>

Charakteristika obětí kyberšikany a tradiční šikany se v zásadě neliší, mnohdy se totiž tito aktéři dle Campfielda (2006) osobně znají. V praxi se pak často stává, že právě oběti tradiční šikany využijí možností kyberprostoru k tomu, aby se svým trýznitelům mohly pomstít, v horším případě ubližují i někomu úplně jinému. Ke skupině pasivních obětí, obětem-provokatérům a obětem-agresorům zmíníme ještě poslední skupinu obětí, a to jsou děti, či dospívající, kteří žádným způsobem nevybočují, naopak, jsou přátelští a mají zdravé sebevědomí. Ve virtuálním světě se ale mohou stát snadno zranitelnými. Důvodem může být špatně zabezpečený účet, příliš veřejného obsahu, návštěvy rizikových prostředí, jako jsou portály s pornografií, hrací portály, chatovací místnosti apod.<sup>56</sup>

---

<sup>53</sup> KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikové*. Habilitační práce. 2016. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>

kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file  
<sup>54</sup> FIELD, Evelyn. M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitel*. Praha: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2.

<sup>55</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-210-6374-7.

<sup>56</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-210-6374-7.

Jakákoli forma šikany se však netýká pouze přímých aktérů, ale i okolí. V kyberprostředí se pak tzv. divákem může stát doslova každý. Vágnerová uvádí, že kyberšikanování nemusí být opakované, stačí jedenkrát veřejně sdílený citlivý materiál a ten se může rozšířit na několik dalších webů, a i po odstranění z daného serveru může dále žít svým virtuálním životem.<sup>57</sup>

Szotkowski a Kopecký k těmto nepřímým útočníkům přidávají ještě tzv. kybernetické šířitele, pro něž je charakteristické, že často kybernetickou agresi ještě dále virtuálně šíří. Stávají se tak buď vědomými, nebo nevědomými spolupachateli kyberšikany a mnohdy jejich činy mají mnohem větší dopad než samotný útok primárního agresora.<sup>58</sup>

## 2.3 Prostředky a formy kyberšikany

Moderní výpočetní a komunikační technologie společně s internetem se za poslední dvě desetiletí staly neoddelitelnou součástí našeho života. Budujeme chytrá města, žijeme v chytrých domácnostech, žádná škola, firma ba i kavárna už není bez připojení k internetu. Avšak každá mince má dvě strany, používání moderních technologií včetně internetu přináší spousty výhod v profesionálních i soukromých oblastech, a stejně tak s sebou nese i mnohá rizika návykového chování, či rizika v podobě novodobého psychického násilí (tj. kyberšikana), které je podle Černé momentálně považováno za problém především u věkové skupiny 12 až 18 let, kde se tento sociálně patologický jev postmoderní společnosti vyskytuje nejčastěji.<sup>59</sup>

Eckertová ve své knize zmiňuje Prenskyho, který napsal, že hraní her, chytré telefony, internet apod. pro dnešní děti a dospívající již představují zcela přirozené (reálné) prostředí pro seznamování se, zábavu a komunikaci s kamarády, stejně, jako by tomu bylo u předchozí generace v prostředí skutečném, tedy na hřišti, ve škole či na ulici.<sup>60</sup>

---

<sup>57</sup> VÁGNEROVÁ, Kateřina a BAJEROVÁ, Markéta. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

<sup>58</sup> KOPECKÝ, Kamil. a SZOTKOWSKI, René. *Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4555-7.

<sup>59</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-210-6374-7.

<sup>60</sup> ECKERTO VÁ, Lenka a DOČEKAL, Daniel. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.

Vyhnanáková s Losekoot hovoří o tom, že většina lidí na internetu hledá řešení, nějakého problému nebo zábavu. Kde dominantní roli hrají právě sociální sítě, které budou rozvedeny v podkapitole s názvem Prostředky kyberšikany.<sup>61</sup>

### 2.3.1 Prostředky kyberšikany

Atraktivita digitálních technologií spočívá dle Ferdonové a Feldmanové-Hertzové (2007) hlavně ve výhodách, které mladým lidem nabízejí. Mezi ty hlavní patří komunikace a navazování kontaktů s ostatními uživateli takřka z celého světa, rychlé šíření znalostí a informací z různých sfér, zábavu či možnost se socializovat a kupříkladu pro ty, kteří jsou ve skutečném životě za „outsidery“ mohou představovat možný způsob, jak navázat nové přátelské či romantické vztahy.<sup>62</sup>

Důvodů proč lidé na sítích tráví stále větší množství času je opravdu mnoho. Vyhnanáková s Losekoot uvádějí, že mnozí dospívající mají pocit, že v offline stavu o něco přicházejí, trpí strachem, že ostatní jsou v daném čase o krok napřed. S tím samozřejmě souvisí i sledování ostatních, přátel, spolužáků, celebrit či bývalých partnerů. Dalším důvodem je, že se lidem jejich ideální život lépe a jednodušeji tvoří pomocí fotek a videí, které vkládají na své instagramové účty než ve skutečném životě. Sociální sítě představují i možnost seberealizace a kontaktu s lidmi se stejnými zájmy, zvláště u dospívajících je pocit, že někam patří takřka nenahraditelný.<sup>63</sup>

Výsledky výzkumu *EU Kids Online* poukazují na to, že až 40 % dětí ve virtuálním světě hledá nové kamarády a až 34 % má ve svých kontaktech někoho, koho ve skutečnosti nezná. Z dětí ve věku 9–12 let má profil na sociálních sítích přibližně 20 % a u dětí ve věku 13–16 let je to 46 %.<sup>64</sup>

Podle statistik z ledna 2021 světová populace čítala přibližně 7,83 mld. lidí, z tohoto počtu jich bylo uživateli internetu 59,5 %, což je o 7,3 % více, než procentuální hodnota z ledna 2020. Počet obyvatel v České republice k lednu 2021 činil 10,72 mil.

---

61 LOSEKOOT, Michelle a VYHNÁNKOVÁ, Eliška. *Jak na sítě: ovládněte čtyři principy úspěchu na sociálních sítích*. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2019. Žádná velká věda. ISBN 978-80-7555-084-2.

62 ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-210-6374-7.

63 LOSEKOOT, Michelle a VYHNÁNKOVÁ, Eliška. *Jak na sítě: ovládněte čtyři principy úspěchu na sociálních sítích*. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2019. Žádná velká věda. ISBN 978-80-7555-084-2.

64 LIVINGSTONE, Sonia, Leslie HADDON, Anke GÖRZIG a Kjartan ÓLAFSSON. *EU Kids Online: final report 2011* [online]. Londón: LSE Research Online, 2012 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://eprints.lse.ac.uk/45490/1/EU%20Kids%20Online%20final%20report%202011%28lsero%29.pdf>

Zkušenosti s používáním internetu v tu dobu mělo 9,43 mil populace. Uživatelů sociálních médií tvořilo v lednu 2021 69 % celkové populace.<sup>65</sup>

Šmahaj na základě Belseyho (2005) a Kowalskiho (2008) uvádí, že v dnešní době jsou hlavní pomůckou k digitálnímu násilí moderní zařízení, jako jsou smartphony, tablety, notebooky a další. Každý uživatel tak může skrze tato zařízení využít specifického virtuálního prostředí, které integruje síť vzájemně propojených uživatelů k tomu, aby se zde mohl stát agresorem. Využívá pak právě různých prostředků, aby mohl svou agresi dále šířit a zraňovat oběť svého zájmu.<sup>66</sup>

Existuje velká škála prostředků, mezi kterými agresori nejčastěji volí, mezi ty nejpoužívanější patří mobilní telefony, které slouží k zasílání textových či multimediálních zpráv, telefonním hovorům se skrytým číslem, či jako prostředek k získání citlivého obsahu např. natáčení oběti v nevhodnou chvíli s následnou výhrůžkou zveřejnění videa na veřejně dostupném místě.

Další možností je klasický e-mail, tato služba je snadno dostupná a ovladatelná, kyberšikanér může mít mnoho účtů a odesílat z nich hromadné e-maily nebo je časté, že rozšiřuje heslo oběti a s cílem ji zesměšnit používá její e-mailovou adresu.<sup>67</sup>

Tyto klasické komunikační prostředky nyní nahrazují sociální sítě. Je na místě zmínit, že mnoho lidí považuje sociální média a sociální sítě za totéž, a ač mezi sebou sociální média a sociální sítě mají úzkou vazbu, jedná se o různé pojmy. Sociální média, jakožto nástroje, které slouží k tvorbě, výměně či sdílení informačních dat či multimediálního obsahu stojí nad sociálními sítěmi, které jsou jejich podmnožinou. S termínem sociální síť, jako takovým přišel sociolog Barnes v padesátých letech minulého století, který tento termín popisoval, jako propojení určité skupiny lidí, kterou vzájemně spojuje nějaká událost, společné koníčky a zájmy apod. A jsou to právě uživatelé, kdo primárně tvoří a rozšiřuje obsah sociálních sítí, zásah ze strany poskytovatele sítě je minimální.<sup>68</sup>

Eckertová podotýká, že sociální sítě nyní už ve velké míře substituují např. Skype, jehož hlavní specializací jsou hlasové a videohovory, nahradil dříve hojně používanou platformu s názvem ICQ. To samé potkalo i server Lide.cz či Spoluzaci.cz,

---

<sup>65</sup> KEMP, Simon a Team KEPIOS. *We Are Social. Digital 2021: Czechia* [online]. Dataportal, 2021 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://dataportal.com/reports/digital-2021-czechia>

<sup>66</sup> ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4227-3.

<sup>67</sup> ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4227-3.

<sup>68</sup> PAVLÍČEK, A. *Nová média a sociální sítě*. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1742-1.

jejich dřívější uživatelé nyní preferují Facebook. Za Facebookem stojí další nové sociální sítě, jako Instagram, TikTok, Twitter či LinkedIn, který je využívám hlavně z profesního hlediska.<sup>69</sup>

Jako zajímavost můžeme uvést výsledky Evropské školní studie o alkoholu a ostatních (jiných) drogách (ESPAD), probíhající v pravidelných čtyřletých intervalech již od r. 1995. Tyto studie poukazují na to, že až 74,2 % žáků evropských zemí odpovídá, že denně aktivně tráví svůj čas na YouTube nebo na sociálních sítích (např. Facebook, Instagram, WhatsApp, Twitter, Skype atp.).<sup>70</sup>

Jedním z možných vysvětlení, proč jsou pro děti a dospívající Facebook a další sítě až do takové míry atraktivní a nezbytné je, že zkrátka v dnešní době, „kdo není majitelem facebookového profilu, jako kdyby nebyl.“ Zvláště u dospívajících představuje jejich profil jakousi výpověď o jejich osobnosti, prostředek komunikace a seberealizace, každý stojí o uznání a obdiv okolí. Dokazuje to i tzv. Maslowova pyramida lidských potřeb, kde seberealizace a respekt i uznání okolí zauímají horní příčky. Mnoho lidí si ale neuvědomuje nebezpečí sociálních sítí.<sup>71</sup>

Na závěr této podkapitoly uvedeme počítačové hry, které podle Dočekala preferují, jako zdroj zábavy převážně chlapci. Mezi nejhranější hry patří Minecraft, GTA V, CS:GO, World of Tanks apod. Nejen, že mnoho her podporuje u dětí a dospívajících sklon k závislosti, násilí a agresivitě, ale u mnohých z nich jsou k dispozici i chatovací místnosti, kde nikdo nemůže tušit, kdo s jeho dítětem komunikuje.<sup>72</sup>

### **2.3.2 Formy kyberšikany**

Podle Martínka můžeme rozdělit formy kybernetické šikany na přímé a nepřímé, které narozdíl od přímé virtuální agrese nejsou tak časté. Jedná se zpravidla o situaci, kdy agresor nepřímo na oběť útočí skrze někoho jiného, mnohdy tento jedinec ani netuší, že je komplicem kyberšikany.<sup>73</sup>

---

69 ECKERTOVÁ, Lenka a DOČEKAL, Daniel. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5

70 VURMOVÁ LABOHÁ, Kristina. *Čeští teenageři užívají návykové látky stále méně, ukazují výsledky české části mezinárodní studie ESPAD* [online]. Praha: Press Centrum, 2020 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/article/press-centrum/cesti-teenageri-uzivaji-navykovye-latky-stale-mene-ukazuji-vysledky-ceske-casti-mezinarodni-studie-espada/>

71 HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

72 DOČEKAL, Daniel a kol. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.

73 MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2.*, aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5309-6.



U nepřímé šikany můžeme narazit na termín „kyberšikana v zastoupení“. Toto označení demonstruje situaci, kdy samotný kyberšikaner chytře využije někoho jiného, aby za něho odvedl jeho čin. V tomto případě je agresor velice špatně dohledatelný a vystavený tak následkům svých činů. Černá uvádí, jako příklad situaci, kdy záměrně agresor upozorní na nevhodný obsah nebo účet své oběti nahlásí, jako závadný či porušující pravidla provozovatele. Administrátoři dané aplikace, stránky apod. poté získávají oprávnění k tomu, aby účet mohli zablokovat, či zcela smazat. Osoba, která v danou chvíli chtěla svou oběť poškodit, je tak v roli diváka a ne iniciátora.<sup>74</sup>

Mnohem častější jsou, ale přímé útoky, které můžeme rozdělit na různé typy dle určitých charakteristik a projevů agresorova jednání s obětí. Jako první budeme hovořit o impersonaci, pro kterou je charakteristické, že agresor vystupuje za svou oběť, dle Willarda (2007) může agresor vytvořit oběti nový profil na sociálních sítích a komunikovat, tak jejím jménem s cílem negativně narušit její vztahy s blízkým okolím. Někdy stačí pouze zjistit heslo.<sup>75</sup>

Na základě Festla & Quandta (2013) Kopecký uvádí, že může být oběť z virtuálního prostředí vyloučena, často se tento projev ostrakizace objevuje u virtuálních komunit, může se jednat o zájmové sdružení, spolužáky či počítačové hráče. Pro mnoho dětí i dospívajících je pocit, že někam patří jistá forma jistoty, pokud ji ztratí je to pro ně velice bolestné.<sup>76</sup>

Jedním z nejčastějších případů kyberšikany je tzv. kyberstalking. Samotný „stalking“ vysvětlujeme jako dlouhodobě obtěžování, omezování a pronásledování. Může se jednat o případ, kdy kyberstalker svou oběť bezmezně obdivuje, vnucuje jí svou náklonnost, sleduje ji na všech sociálních sítích, „lajkuje“ všechny fotky, posílá jí několikrát denně vzkazy či obtěžuje její přátelé nebo rodinu. Na druhou stranu se může jednat o úplný opak, kdy agresor své oběti pozdě v noci volá pod skrytým číslem, spamuje ji výhrůžnými zprávami apod. V obou případech může tento nátlak trvat i roky. Oběti se tudíž doporučuje vyhledat pomoc odborníků.<sup>77</sup>

---

<sup>74</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.

<sup>75</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.

<sup>76</sup> KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikové*. Habilitační práce. 2016. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>

<sup>77</sup> ECKERTOVÁ, Lenka a Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.

Černá ve své knize upozorňuje ještě na další jev, a tím je flaming, narozdíl od kybertalkingu, kdy se oběť snaží agresorovy vzkazy ignorovat, či je ukončit, u flamingu se oběť veřejnému napadání brání. Dochází tak k bouřlivé hádce v určitém digitálním komunikačním kanálu, jako je chatovací místnost, diskusní fórum. Cílem je daného jedince veřejně zesměšnit a ublížit mu.<sup>78</sup>

Další oblíbenou formou, jak někoho veřejně poškodit je dle Černé klasické pomlouvání. Agresor nalezne své publikum, a to poté pomluvy šíří a zveličuje.<sup>79</sup>

Projevy kyberšikany, pro které je typické větší publikum je podle Martínka internetové soutěžení, kde je oběť vyzývána k tomu, aby samu sebe nějakým způsobem poškozovala a celý proces nahrála na video, příkladem může být pálení ledem, šňupání pracího prášku či skořice. Dalším je tzv. happy-slapping, opět jde o videozáznam, ve kterém je oběť fyzicky napadána, nejčastěji fackováním či poštuchováním. Video je posléze k dispozici na internetu, kde se dále šíří. Mnohdy šikanéři vyzývají své publikum, aby hlasovalo o tom, co mají dále oběti provést.<sup>80</sup>

Dočekal hovoří o kybergroomingu, pokud chování pachatele nese známky manipulace, popisuje ho, jako situace, kdy pachatel projevuje o cíleného jedince přespřílišný zájem, snaží se mu poskytovat rady a útočiště v případě, že jeho oběť trápí nějaké problémy, staví na tom, aby v oběti vzbuzoval důvěru. Často pak tzv. „gromer“ začíná na svou oběť naléhat s cílem domluvit osobní setkání.<sup>81</sup>

V případě, že opravdu dojde k osobní schůzce, bývají dopady kybergroomingu často tragické, od znásilnění a fyzického napadení, po únosy, dětskou pornografii apod.<sup>82</sup>

Kybergrooming má velice blízko k tzv. sextingu. Tento pojem označuje situaci, kdy dochází k zasílání zpráv se sexuálním či erotickým kontextem nebo sdílení intimních fotografií či videí. Také zde platí věkové omezení, a to hranici 15 ti let, která je dána zákonem. Sexting je patrně nejrozšířenější mezi dospívajícími, Dle výzkumu

---

<sup>78</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.

<sup>79</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.

<sup>80</sup> MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže. 2.*, aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5309-6.

<sup>81</sup> DOČEKAL, Daniel a kol. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.

<sup>82</sup> DOČEKAL, Daniel a kol. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.

z roku 2014 UP v Olomouci až 8 % českých dětí někdy sdílelo s někým jiným svou fotografii, na které figurují z části či zcela nazí.<sup>83</sup>

Jednou z odnoží sextingu je jeden z hlavně amerických fenoménů, a to je „revenge porn“, kde za účelem pomsty osoba, které byly poskytnuty lechtivé materiály, nebo je získala „hacknutím“ cizího účtu, vyhrožuje oběti zveřejněním na internetu. Dalším způsobem, jak se hackeři dostávají k intimnímu materiálu je získání přístupu k webové kameře či mikrofону oběti. Existují případy, kdy jsou oběti natáčeny i po dobu několika let, daný obsah pak pachatel prodává na trhu s pornografií apod.<sup>84</sup>

Na nebezpečí kybergroomingu, sexuálního obtěžování dětí a dospívajících a celkově sociálních sítí upozorňuje historicky nejnavštěvovanější český dokument Víta Klusáka a Barbory Chalupové s názvem *V síti* (2020). Dokument byl natočen na základě crowdfundingové kampaně, kde se vybralo přes 2,7 mil. korun. Projekt proběhl tak, že byly vybrány tři dospělé ženy, které svým vzhledem připomínaly spíše dívky ve věku 12 až 13 let, byly jim postaveny falešné dětské pokoje a založeny účty na serverech jako jsou Lidé.cz, dále na Facebooku, Snapchatu, na serveru Xchat.cz, Amateri.cz či Skype. Jejich úkolem bylo navázat hovor s virtuálními predátory a zjistit, jak daleko jsou schopni zajít. Nakonec byly vytvořeny tři verze podle věkové kategorie publika, tedy 18+, 15+ a Za školou.<sup>85</sup>

Průběh daného projektu byl pro samotné režiséry i herečky šokující. V rozhovoru pro DTV Klusák hovoří o tom, že během deseti dnů stihlo figurantky oslovit 2458 predátorů (z toho tři ženy), kteří přímo směřovali vzájemnou konverzaci k intimním otázkám, sexuálním narážkám, k prosbám o nahé fotografie apod.<sup>86</sup>

---

<sup>83</sup> DOČEKAL, Daniel a kol. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.

<sup>84</sup> DOČEKAL, Daniel, Jan MÜLLER, Anastázie HARRIS a Luboš HEGER. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.

<sup>85</sup> WOLF, Karel. *Vít Klusák (V síti): Mysleli jsme, že jsme narazili na dno pekla. Pak to ale bylo ještě horší*. 2019. [online]. [cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/vit-klusak-v-siti-mysleli-jsme-ze-jsme-narazili-na-dno-pekla-pak-to-ale-bylo-jeste-horsi/>

<sup>86</sup> DTV.cz. *V síti: Fotky penisů, nabídka trojky, dívky jako masturbační prostředek, říká Klusák*. 2019. [online]. [cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/v-siti-fotky-penisu-nabidka-trojky-divky-jako-masturbacni-pr-r~0b4c1310758e11e998d70cc47ab5f122/>

## 2.4 Dopady kyberšikany

Na rozdíl od šikany tradiční, u které lze na oběti spatřovat jisté známky toho, že na ni je páčáno fyzické násilí v podobě modřin, zničených věcí apod., u obětí kyberšikany je mnohem těžší hledat dopady, jelikož jsou psychického rázu. Děti a dospívající často o svých virtuálních problémech nahlas nemluví. Důvodů může být více, mohou se stydět, mohou mít strach z agresora nebo zkrátka neví, komu se se svým trápením svěřit.<sup>87</sup>

Černá podotýká, že kybernetická agrese často bývá pro ostatní „přijatelnější“. Důvodem je hlavně to, že její dopady nejsou tolik viditelné, i to, že bývá vnímána s menší vážností než tradiční šikana. Velice často se pak stává, že okolí oběti o jejím trýznění nic neví.<sup>88</sup>

Gajdošová hovoří o tom, že oběť kyberšikany je často provázena větším množstvím negativních emocí, než je tomu u oběti tradiční šikany. Zprvu můžeme hovořit o pocitu frustrace, pocitu bezradnosti, vzteku, ohrožení vlastního soukromí apod. Faktem zůstává, že u virtuálního násilí je nesnadné agresora vypátrat a zamezit dalšímu šíření citlivého obsahu, jelikož existuje nespočetné množství prostředků, které může pachatel využít. Čelí-li tedy oběť takovému nátlaku příliš dlouho, mnohdy zcela ztratí sebeúctu, v jejím chování můžeme rozeznávat tzv. zástupné aktivity, které se projevují přejídáním, propadu návykovým látkám, zlehčováním situace apod. Takoví jedinci často trápí i dlouhotrvající stavy úzkosti a deprese, které mohou vyústit až k sebepoškození či myšlenkám ukončit svůj život.<sup>89</sup>

Je nutné uvést, že kyberšikana neponechává dopady pouze na obětech, ale na všechny účastnících, tedy i na agresorovi a publiku. Podle Dědkové a Macháčkové lze důsledky kybernetického násilí rozdělit na individuální a kolektivní dopady. V rovině tvořící individuální dopady kyberšikany, nalezneme jedince, u nichž převažují právě už zmíněné negativní pocity, výrazné změny v komunikaci a chování apod.<sup>90</sup>

---

<sup>87</sup> MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika Grada. ISBN 978-80-247-5309-6.

<sup>88</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.

<sup>89</sup> GAJDOŠOVÁ, Jana. *Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží*. 2011. [online]. Pedagogická fakulta MU v Brně. [cit. 27. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/dalsi-temata/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mez-dtmi-a-dospivajici-mladei>

<sup>90</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.

Zmíněné individuální dopady dále můžeme rozdělit z časového hlediska na krátkodobé, které dle Sourandera (2010) Dědková s Macháčkovou popisují, jako reakci např. na výhrůžnou zprávu, urážející e-mail aj., oběť v tomto případě nemusí pociťovat vůbec nic, nebo naopak v něm tato skutečnost může vyvolat nepříjemné pocity vzteku, strachu či plačtivosti. Pokud dítě či dospívající pociťuje pocit bezmoci je mu nejlepší pomocí opora v rodině, u kamarádů nebo spolužáků, vědomí, že je milován a v bezpečí. Bezprostřední dopady mohou vést přes přetrvávající až k dlouhodobým dopadům, které dělíme na fyzické, jako bolesti břicha či hlavy, nespavost, nevolnost apod., psychické, jako strach, deprese, výbušnost, osamělost a další, a dopady související s chováním oběti, které jsou nebezpečné, jak samotné oběti, tak i jejímu okolí. Do dopadů na chování oběti patří hádky, projevy agrese, užívání návykových látek, změnu postoje k běžnému životu a spravedlnosti.<sup>91</sup>

Jedním ze zajímavých poznatků je ten, že dopady na duševní i fyzické zdraví a chování jsou u oběti i agresora obdobné. Dle Hinduja a Patchina (2010) Černá hovoří o tom, že v případě kyberagresorů je jejich sebehodnocení nižší a svou kyberagresivitou si tento nedostatek snaží kompenzovat. Mnohdy za šikanou stojí i strach agresora, aby se sám nestal její obětí.<sup>92</sup>

---

<sup>91</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.

<sup>92</sup> ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4577-0.

## 2.5 Kyberšikana v legislativě

Podle české legislativy kyberšikana „sama o sobě není trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatou“ některých trestních činů dle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (TZ). Osoba, které byla trestným činem způsobena újma, má v trestním řízení postavení z důvodu újmy na zdraví, majetkové, morální či jiné škody. Může se jednat o následující trestné činy: vydírání (§ 175), poškození cizích práv (§ 181), porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183), pomluva (§ 184), nebezpečné vyhrožování (§ 353), nebezpečné pronásledování (§ 354).<sup>93</sup>

Existuje i další možnost, kdy pachatel může být trestán přestupkem. Pokud se nebude jednat o trestný čin, může jít o přestupek dle zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (přestupek proti občanskému soužití). Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník (NOZ) chrání veškerá osobnostní práva, neboť dle § 3 odst. 2 písm. a) NOZ „každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí.“<sup>94</sup>

NOZ dle § 81 odst. 2 rovněž chrání mimo jiné důstojnost člověka, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.<sup>95</sup>

Dotčená osoba má proto vždy právo domáhat se upuštění od neoprávněného zásahu tak, aby šikanující osoba (tj. agresor) svého jednání zanechala či byl odstraněn následek tohoto jednání (např. smazání dehonestujících komentářů, obrázků, videí apod.). Stejně tak není možné dle § 84 a § 85 NOZ zachytit a rozšiřovat podobu člověka tak, aby bylo možné určit jeho totožnost bez jeho (souhlasu) svolení. Poškozený má mimo upuštění od jednání druhé osoby a odstranění následků rovněž právo na náhradu vzniklé újmy dle § 2956 a násl. NOZ.<sup>96</sup>

---

<sup>93</sup> HRABOVSKÁ, Kateřina. *Příloha: Příloha MPP č.1. Program proti šikanování Program*. 2018. [online] [cit.27.03.2021] Dostupné z: [https://www.vumdrevohostice.cz/file.php?oid=7748335&utm\\_source=dokumenty&utm\\_medium=rss&utm\\_campaign=39](https://www.vumdrevohostice.cz/file.php?oid=7748335&utm_source=dokumenty&utm_medium=rss&utm_campaign=39)

<sup>94</sup> Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník, § 3 odst. 2 písm. a)* [online] [cit. 27.03.2021] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

<sup>95</sup> Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník, § 81 odst. 2* [online] [cit. 27.03.2021] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

<sup>96</sup> FIALOVÁ, Eva. *Právní prostředky ochrany před kyberšikanou v České republice*. Praha: OPEN SOCIETY FUND, 2015. [online] [27. 3. 2021] Dostupné z: [https://aa.ecn.cz/img\\_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/kybers-780-ikana-analy-769-za-popularizac-780-ni-769-ef\\_edit.pdf](https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/kybers-780-ikana-analy-769-za-popularizac-780-ni-769-ef_edit.pdf)

Na kyberšikanu rovněž pamatuje zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů.<sup>97</sup>

Aby pachatel kyberšikany mohl být postižitelný, musí mu být minimálně 15 let, stejně jako u všech ostatních trestných činů. V případě, že pachatel není ještě plnoletý, ale už dosahuje jeho věk rozmezí od 15 do 18 let, je posuzován jako mladistvý. V opačném případě, pokud je pachatel osobou mladší 15 let věku jsou trestně odpovědní rodiče pachatele (agresora). V takovém to případě může být umístěno dle zákona do ústavní výchovy anebo nad ním může mít dohled nařízený probační úředník.<sup>98</sup>

Je nutné podotknout, že sazby za tyto činy se liší podle závažnosti.<sup>99</sup>

V případě, že se šikana odehrává při vyučování, nese plnou zodpovědnost za tohle negativní jednání škola, upozorňuje společně Švestková, Soldán a Řehka (2019).<sup>100</sup>

## 2.6 Prevence kyberšikany

Prevenci je obecně možné chápat, jako snahu zabránit nežádoucím jevům. Existuje velké množství opatření i možností pro eliminaci negativního a rizikového jevu, jakým je například kybernetické šikanování.

Jinými slovy prevenci je možné chápat jako proces něčemu předcházet a nejčastěji prevenci dělíme do tří stupňů (typů). První je primární prevence, která se týká nejvšeobecnějších podmínek pro předcházení vzniku nežádoucích jevů. Můžeme dle Miovského (2015) hovořit o tom, že primární prevence má mezioborovou povahu. Primární prevenci je možné dělit na specifickou a nespecifickou. Kdy specifická se dá dále dělit na všeobecnou, selektivní a indikovanou. Miovský, taktéž podotýká, že primární prevence prošla v tuzemsku po roce 1989 velkými a velmi rychlými změnami a zároveň podle něj se začalo vážněji se hovořit o potřebě a problémech primární prevence v období mezi roky 1995 až 1997. Dále, také hovoří o určité stabilizaci, která

---

<sup>97</sup> MACHOVÁ, Miroslava. *Zákon o zpracování osobních údajů – prováděcí úprava k GDPR z pohledu českého zákonodárce*, 2019. [online] [27. 3. 2021] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zakon-o-zpracovani-osobnich-udaju-provadeci-uprava-k-gdpr-z-pohledu-ceskeho-zakonodarce-109542.html>

<sup>98</sup> ŠVESTKOVÁ, Renata. a SOLDÁN, Ladislav. a ŘEHKA, Martin. *Kyberšikana*. České Budějovice: 2019. ISBN 978-807394-752-1.

<sup>99</sup> ŠVESTKOVÁ, Renata. a SOLDÁN, Ladislav. a ŘEHKA, Martin. *Kyberšikana*. České Budějovice: 2019. ISBN 978-807394-752-1.

<sup>100</sup> ŠVESTKOVÁ, Renata. a SOLDÁN, Ladislav. a ŘEHKA, Martin. *Kyberšikana*. České Budějovice: 2019. ISBN 978-807394-752-1.

probíhala mezi roky 2002 až 2008. Realizátory primární prevence můžou být samotní rodiče mladistvého, škola, mimoškolní zařízení, ale i různá masmédi a jiné instituce specializující se na tuto problematiku.<sup>101</sup>

Druhou typem je sekundární prevence, která může cílit na jedince i skupiny. V případě jedince je jejím záměrem je vrátit tuto osobu do původního žádoucího stavu a systematicky nad ním dohlížet kvůli možné recidivě. Jinak řečeno sekundární prevence se používá tam, kde se již projevil nežádoucí jev (v našem případě šikana/kyberšikana). Cílem této prevence je zabránit dalšímu šíření, ale i k obnově nežádoucího jevu. Zároveň se tato prevence zaměřuje i na osoby, které mají předpoklady, že se stanou oběťmi trestných činů, ale i sociální patologických jevů uvádí Švestková a kolektiv (2019).<sup>102</sup>

Třetí je terciální prevence. Ta je specifická v tom, že na rozdíl od výše uvedených se již neodehrává ve školských zařízeních a ani neposkytuje, neboť jde už o specifický druh pomoci, která už výhradně spadá do rukou kompetentních profesionálů zaměřených na léčbu a nápravu sociálně-patologických jevů. Uvádí ve své práci Soldán na základě Novotné, Kremličkové (1997). Dále tentýž autor uvádí na základě Zabranského (2003) informaci o tom, že terciální prevence je zvláštní (odlišná) v tom, že se týká osob, které už „*nejsou schopny či ochotny se rizikového chování vzdát.*“<sup>103</sup>

Prevence kyberšikany, tedy představuje soubor opatření, jejichž cílem je předcházet nežádoucím rizikovým situacím vedoucím ke kyberšikaně nebo alespoň zmírnit dopady již existující kyberšikany. Zcela základním předpokladem kyberšikany je samozřejmě bezpečné chování na internetu, o jehož zásadách by nezletilá osoba měla být informována rodiči a učiteli. Spolupráce těchto dvou skupin hraje v případě kyberšikany důležitou (klíčovou) roli. Švestková (2019) společně s kolegy dále také uvádí skutečnost, že dospělí, resp. rodiče si často o sobě myslí, že nedokáží udržet „technologický krok“ se svými dětmi. Z toho důvodu je velmi častým jevem, že rodiče odpovědnost se snaží přenést na školu.<sup>104</sup>

---

<sup>101</sup> MIOVSKÝ, Michal. A kol. *Prevence rizikového chování ve školství: Klinika adiktologie 1*. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-392-1.

<sup>102</sup> ŠVESTKOVÁ, Renata. A SOLDÁN, Ladislav. a ŘEHKA, Martin. *Kyberšikana*. České Budějovice: JU v Českých Budějovicích, 2019. ISBN 978-807394-752-1.

<sup>103</sup> SOLDÁN, Ladislav. *Kyberšikana jako sociální problém pohledem žáků druhého stupně základní školy*. Diplomová práce. 2020. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: [https://theses.cz/i/d/0s9iwv/DIPLOMOVA\\_PRACE\\_Ladislav\\_Soldan.pdf](https://theses.cz/i/d/0s9iwv/DIPLOMOVA_PRACE_Ladislav_Soldan.pdf)

<sup>104</sup> ŠVESTKOVÁ, Renata. A SOLDÁN, Ladislav. a ŘEHKA, Martin. *Kyberšikana*. České Budějovice: JU v Českých Budějovicích, 2019. ISBN 978-807394-752-1.



Podle Říčana a Janošové (2010) spočívá základ prevence v podpoře „*pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky (a mezi žáky a učiteli)*.“<sup>105</sup>

Prevence kyberšikany je upravena Metodickým pokynem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních. Tento dokument poskytuje pedagogickým pracovníkům školy základní informace o tom, jak v případě těchto problematických situací postupovat. S tím souvisí, že by každá škola měla mít vytvořený Program proti šikanování. Tento program přispívá k bezpečnému prostředí školy.<sup>106</sup>

Školy by měly reflektovat problematiku šikany a kyberšikany. Z tohoto důvodu by každá škola měla mít prevenci kyberšikany začleněnou ve svých interních dokumentech. Zejména by se mělo toto téma vyskytovat v následujících dokumentech, jak je uvedeno ve Švestkové (2019):<sup>107</sup>

- vnitřní řád školského zařízení;
- školní preventivní strategie;
- preventivní program školy (dříve Minimální preventivní program);
- krizové plány.

V rámci výše uvedených dokumentů by měla být kyberšikana zařazena mezi nežádoucí rizikové chování a vnímána na stejné úrovni jako je šikana. Důležité si je uvědomit, že si školy samostatně vytváří strategii nebo program zaměřený proti kyberšikaně. Podle některých autorů je jedním z neúčinnějších nástrojů prevence kyberšikany (výše uvedený) preventivní program školy. V tomto programu by se měly nacházet konkrétní preventivní opatření a metody určené k řešení těchto problémových situací. Důležité je, aby byli do prevence zapojeni všichni pedagogičtí pracovníci školy. Je také důležité, aby byla prevence specifická, což jinými slovy znamená, že se zaměřuje pouze na řešení kyberšikany pomocí specifické primární prevence či sekundární prevence. Školní program zaměřený proti šikaně by měl obsahovat následující části:<sup>108</sup>

---

<sup>105</sup> ŘÍČAN, Pavel a JANOŠOVÁ, Pavlína. *Jak na šikanu*. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN isbn978-80-247-2991-6.

<sup>106</sup> ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2

<sup>107</sup> ŠVESTKOVÁ, Renata. A SOLDÁN, Ladislav. a ŘEHKA, Martin. *Kyberšikana*. České Budějovice: JU v Českých Budějovicích, 2019. ISBN 978-807394-752-1.

<sup>108</sup> ŠVESTKOVÁ, Renata. A SOLDÁN, Ladislav. a ŘEHKA, Martin. *Kyberšikana*. České Budějovice: JU v Českých Budějovicích, 2019. ISBN 978-807394-752-1.

- zmapování stávající situace na škole; (a to před, ale i v průběhu a po zavedení programu).
- motivovat a zároveň podporovat vzdělávání pedagogů v oblasti prevence kyberšikany včetně supervizních setkání;
- vymezení týmu, který se bude danému tématu věnovat;
- popis postupu řešení kyberšikany;
- popis způsobu primární prevence v rámci školy; (prevence v třídních hodinách, výuce, ale i v mimoškolních programech).
- způsob efektivní spolupráce s rodiči;
- charakteristika školské poradenské služby;
- popis možnost spolupráce se specializovanými zařízeními;
- Případně informace o spolupráci se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení negativních jevů, kdy se účastní žáci škol z přilehlého okolí).

Školy mají také možnost v rámci prevence kyberšikany využít možnosti spolupráce i s řadou neziskových organizací, které nabízejí specializované programy. Metodické materiály nabízí také MŠMT ve spolupráci s Českou školskou inspekcí. S jejich podporou také vznikla kampaň „Stop kyberšikaně“, na které se podílí Masarykova Univerzita v Brně.<sup>109</sup> Za další zajímavý projekt lze označit také program občanského sdružení AISIS. Toto sdružení nabízí pomoc v podobě komplexní minimalizace šikany, která nabízí podporu nejen školám ale také i volnočasovým střediskům.<sup>110</sup> Velmi dobrých výsledků dosahuje také neziskový a nekomerční projekt E-Bezpečí, který lze považovat za jeden z nejznámějších. Tento projekt byl vytvořen v roce 2008. Realizuje ho Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kde je k dispozici řada vzdělávacích materiálů.<sup>111</sup>

K výše uvedeným informacím lze doplnit, že organizace, které se zaměřují na tento druh prevence se shodují v tom, že škola hraje v rámci kyberšikany zásadní roli.

<sup>109</sup> CREATION. *Stop Kyberšikaně*. 2020. [online]. [cit. 7. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.stop-kybersikane.cz/o-projektu/>

<sup>110</sup> AISIS. *Minimalizace šikany*. 2015. [online]. [cit. 7. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.minimalizacesikany.cz>

<sup>111</sup> *Portál E-bezpečí. Projekt E-Bezpečí. 2008*. [online]. [cit. 26. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz>

## **II. PRAKTICKÁ ČÁST**

## **3 Výzkumné šetření**

V dosavadních kapitolách jsme se zabývali teoretickými poznatky z aplikované sociální psychologie ve vztahu k tématu a popsali jednotlivé výzkumné přístupy vztahující se ke kyberšikaně ve školním prostředí. Následující část bakalářské práce prezentuje výsledky empirické sondy, již jsem provedla na střední škole: je určen cíl šetření, vymezeny výzkumné otázky, je popsán metodický postup, uvedeny údaje o výzkumném vzorku, realizaci sběru dat a jejich vyhodnocení. Závěrečná část shrnuje nejdůležitější výsledky výzkumné sondy a navrhuje doporučení, jak výskyt kyberšikany v prostředí střední školy omezit.

### **3.1 Cíl výzkumného šetření**

Cílem výzkumného šetření je zjistit a popsat kyberšikanu, specifikovanou postoji středoškoláků ze střední odborné školy ve středočeském kraji, určit její nejčastější formy, frekvenci výskytu a motivaci k tomuto chování. K dosažení cíle byl použit autorský dotazník. Následně navrhnout způsoby, jak kyberšikanu v daném prostředí redukovat.

Cíl výzkumu jsme konkretizovali do níže uvedených výzkumných otázek:

- Zjistit, zda žáci dokáží vysvětlit pojem kyberšikana.
- Zjistit, zda se žáci setkali s kyberšikanou.
- Zjistit, s jakou formou kyberšikany se žáci nejčastěji setkávají.
- Zjistit, co je nejčastější motivaci žáků ke kyberšikanování.
- Zjistit, komu by se žáci svěřili v případě, že by se stali obětí kyberšikanování.
- Zjistit, zda jsou žáci obeznámeni s prevencí kyberšikany.

## **3.2 Realizace výzkumného šetření**

Po dokončení rešeršní práce se zdroji jsme v realizační fázi připravili nástroj výzkumného šetření – autorský dotazník a zajistili podmínky pro sběr dat. Získaná data byla vyhodnocena a zobrazena prostřednictvím grafů. V závěrečné fázi byla vymezena doporučení pro praxi.

## **3.3 Metodika výzkumného šetření a popis výzkumného nástroje**

Výzkumné šetření má explorativní charakter a je provedeno s využitím postupů kvantitativního výzkumného šetření. Tento typ výzkumného postupu se využívá v případech, pokud je záměrem výzkumníka zachytit číselné hodnoty jako množství, frekvenci, rozsah nebo míru výskytu a získat tak přehled o tom, jak jsou takto získaná data (hodnoty) ve výzkumném vzorku rozloženy.<sup>112</sup>

Chráška ve své publikaci (2016) doporučuje a vysvětluje, že je příhodné využívat dotazníkového šetření, neboť u něj převažuje několik výhod. Výhodou dotazníkového šetření je poměrně rychlé, přehledné a ekonomické získání responzí od většího počtu respondentů za relativně krátký čas.<sup>113</sup>

Na základě tohoto doporučení bylo i v našem případě využito dotazníkového šetření prostřednictvím autorského dotazníku, neboť ten nám umožňuje získat odpovědi (data) vzhledem ke stanovenému zadání (úkolům). Dotazník byl námi koncipován tak, aby získal všechny důležité a nezbytné údaje a zároveň byl kladen důraz na to, aby nebyl pro dotazované osoby příliš dlouhý. Tento vytvořený dotazník reflektuje věk respondentů a z tohoto důvodu jsou přizpůsobené otázky (forma, obsah i znění).

Námi zkonstruovaný dotazník se skládá ze dvou částí. První část si klade za cíl oslovit respondenty a stručně je zároveň informovat o záměru šetření, ale i o tom, jak bude nakládáno s daty (odpověďmi). Druhá část dotazníku je zaměřená na vlastní výzkumný obsah.

---

<sup>112</sup> PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.

<sup>113</sup> CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

Dotazník obsahuje celkem 12 položek. Dotazník respondentům nabízí u jednotlivých otázek odpovědi v uzavřené variantě. Tyto položky mají podobu dichotomických odpovědí (žena/muž) anebo jsou nabízeny ve formě polynomických výběrových a výčtových odpovědí. Znění distribuovaného dotazníku se nachází v příloze č.1.

### **3.3.1 Metody vyhodnocení dat**

K vyhodnocení stanovených položek nám poslouží deskriptivní popisná statistika, konkrétně absolutní a relativní četnost. Relativní četnost představuje podíl absolutní četnosti  $n_i$  na celkové četnosti  $n$ , vypočítá se ze vztahu  $f_i = \frac{n_i}{n}$  a po vynásobení výsledku číslem sto se vyjádří v procentech.<sup>114</sup>

Chráška ve své publikaci dále zmiňuje, že deskriptivní popisná statistika nabízí výzkumníkovi vyhodnotit získaná data o měřených jevech ve velmi přehledném a přesném formátu. Tento typ statistického vyhodnocení nám umožňuje zkoumaný jev nebo stav znázornit a popsat jej nejrůznějšími číselnými, tabulkovými i grafickými charakteristikami.<sup>115</sup>

---

<sup>114</sup> CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

<sup>115</sup> CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.

### 3.4 Realizace sběru dat

Výzkumné šetření proběhlo na závěr školního roku 2020/2021 na níže uvedené střední škole. Před samotnou realizací bylo osloveno nejprve vedení školy za účelem udělení souhlasu k možnosti realizovat na této škole anonymní kvantitativní dotazníkové šetření. Vedení školy naší žádosti vyhovělo.

Další klíčová část této etapy spočívala ve spolupráci a komunikaci s kontaktní osobou prostřednictvím, které byl následně mezi žáky distribuován internetový odkaz k našemu online dotazníku. Online dotazník byl vytvořen za pomoci stránky survio.com. Jedná se o český oblíbený nástroj pro kvantitativní sběr dat, který ve své základní bezplatné službě nabízí získání a vyhodnocení až 100 odpovědí na měsíc. Naším prvotním záměrem bylo realizovat šetření právě touto formou, a to z několika důvodů. Tyto důvody se týkají ekologické stránky, ekonomické, vyhodnocovací, ale i realizační. Nespornou výhodou této formy je fakt, že zde nenastává problém, že by výzkumník musel některé dotazníky vyřadit z důvodu špatného anebo nekompletního vyplnění. Další podstatný důvod souvisel se skutečností, že v období tvorby empirické části probíhala na školách stále rotační výuka z důvodu vládních opatření v souvislosti s prevencí proti onemocnění „COVID-19“ způsobeného virem SARS-CoV-2. Kdy tato forma umožňovala získat z tohoto důvodu data rychleji.

Před vyplňováním dotazníku byli účastníci stručně informováni o záměru výzkumného šetření bakalářské práce. Výzkumné šetření bylo založeno na dobrovolnosti účastníka podílet se na tomto šetření. Jinak řečeno, výzkumné šetření nezletilých i zletilých žáků probíhalo s jejich osobním souhlasem. Zároveň v této fázi byli účastníci upozorněni o tom, že sběr dat je zcela anonymní a slouží pouze pro účely bakalářské práce. Vzhledem k této skutečnosti, že dotazník nezpracovává žádné osobní údaje nebyl z tohoto důvodu nutný souhlas zákonných zástupců u nezletilých respondentů. Rozhodli jsme se takto nejen z důvodu ochrany účastníků, ale také pro zajištění vyšší upřímnosti účastníků při zodpovídání předkládaných otázek.

Na závěr této podkapitoly považujeme za zajímavé zmínit statistické údaje v souvislosti s délkou doby potřebné k zodpovězení tohoto dotazníku. Z grafického přehledu historie návštěv našeho dotazníku na stránkách Survio.com se jeví, že část žáků pouze otevřela a již nedokončila náš dotazník, to bohužel kvůli způsobu distribuce není možné ovlivnit. Dalším zajímavým údajem je informace o času, který respondenti strávili u dotazníku. Čas potřebný k zodpovězení otázek se pohyboval u většiny respondentů mezi 5–8 minutami, a to u více než dvou třetin respondentů,

kteří dokončili dotazník. Z tohoto důvodu se lze domnívat, že odpovědi by měly mít vypovídající hodnotu, neboť respondenti strávili více času při zodpovídání jednotlivých otázek.

### **3.5 Charakteristika výzkumného vzorku**

Z výše uvedeného textu teoretické části této práce vyplývá, že za nejrizikovější skupinu v souvislosti s šikanou a kyberšikanou lze považovat hlavně dospívající mládež. Z tohoto důvodu byli do výzkumného vzorku zařazeni respondenti z řad středoškolské mládeže.

Kritérium výběru jsme určili na základě dostupnosti respondentů a možnosti distribuce. Mezi kritérium výběru patřila i skutečnost, že na této škole oproti ostatním školám v okolí existuje vyrovnanější heterogenita zastoupení z hlediska pohlaví. Vzhledem k období realizace výzkumného šetření se v naší vzorce nacházeli výhradně žáci a žákyně z řad prvních až třetích ročníků. Jsou to žáci, kteří studují na sledované škole maturitní technické či ekonomické obory. Zároveň se jedná o žáky, kteří byli narozeni převážně mezi rokem 2002 až 2005. Do výzkumné vzorky nebyli zařazeni respondenti z učebních oborů.

Místem výzkumného šetření je SOŠ a SOU Středočeského kraje. Z důvodu zajištění ochrany jsou bližší informace anonymizovány. Tato škola patří k těm větším v kraji a dle oficiálního školního webu zde ročně studuje přibližně do 500 žáků a žákyň. Je nutno podotknout, že zájem o tuto školu každoročně narůstá. Na této škole působí téměř na 50 pedagogických pracovníků. Ve škole se nachází školské poradenské pracoviště (ŠPP), ve kterém se působí výchovný poradce, školní metodik prevence a speciální pedagog. Na tomto pracovišti se nenachází žádný školní psycholog. Dle poskytnutých informací mezi nejčastěji řešené problémy za posledních několik let patří jednoznačně problémy kouření, s problematickým omlouváním absence či úmyslné ničení školního majetku. Je zde zajištěna pro žáky výuka v denní čtyřleté formě se zakončením v podobě maturitní zkoušky, a to v oborech elektromechaniky, informačních technologií, ekonomie a podnikání. Dále zde zájemci mohou navštěvovat i tříletý učební obor, a to obor elektrikář v denní formě studia, který byl v posledních letech rozšířen a lze jej studovat i ve formě pomaturitního studia (jedná se o zkrácené studium).



### 3.6 Výsledky výzkumného šetření

V této podkapitole jsou předkládány výsledky ve vztahu k jednotlivým položkám dotazníku. Výsledky jsme interpretovali a zanesli do přehledných tabulek a grafů s doprovodným slovním komentářem.

#### Otázka č. 1: Jsi?

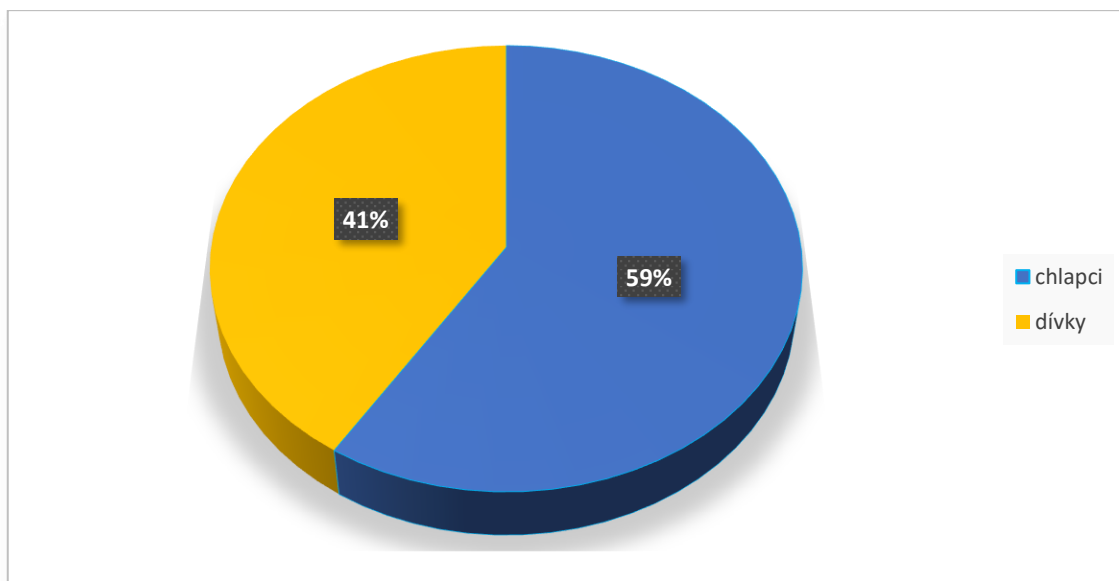
Našeho dotazníku se zúčastnilo 100 respondentů ze sledované školy, z toho bylo 59 chlapců a 41 dívek. Ze sledovaného vzorku vychází, že rozdíl zastoupení činí 18 %, kdy převládá počet zúčastněných chlapců nad počtem dívek.

**Tabulka č. 1: Rozdělení respondentů dle pohlaví**

Pohlaví respondentů	Absolutní četnost ( $n_i$ )	Relativní četnost ( $f_i$ )
chlapci	59	59 %
dívky	41	41 %
odpovědí celkem	100	100 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 1: Pohlaví respondentů**



Zpracováno autorem.

## Otázka č. 2: Kolik ti je let?

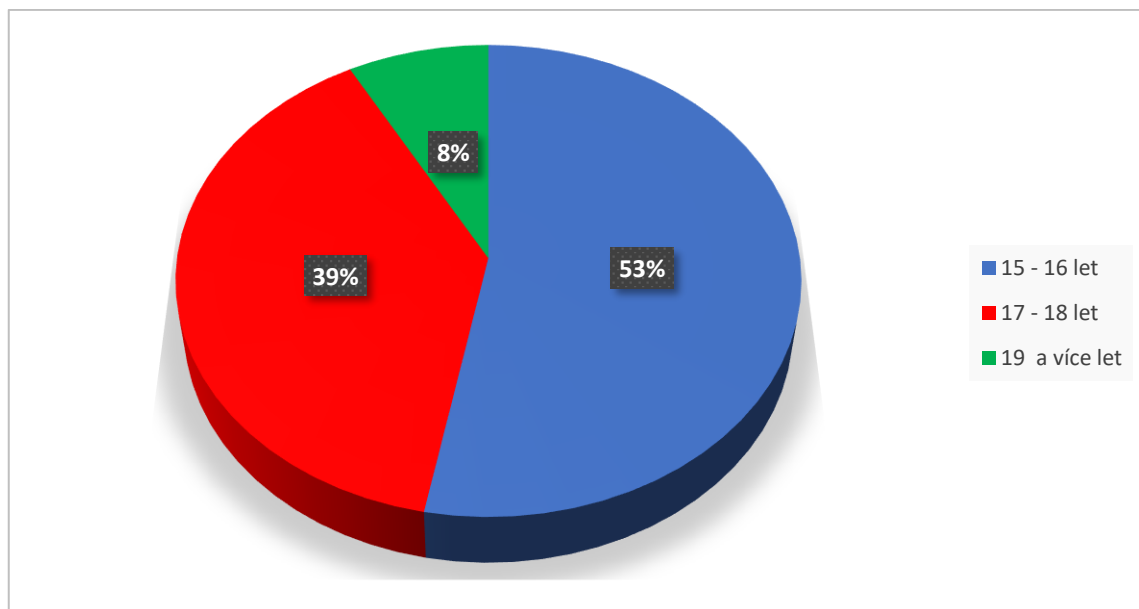
Druhá otázka zjišťovala věkové rozložení respondentů. Odpovědi byly sumarizovány do skupinových kategorií. Nejvíce zúčastněných respondentů se nachází v kategorii 15–16 let.

**Tabulka č. 2: Rozdělení respondentů dle věku**

věk respondentů	absolutní četnost ( $n_i$ )	relativní četnost ( $f_i$ )
15 –16 let	53	53 %
17 – 18 let	39	39 %
19 a více let	8	8 %
odpovědí celkem	100	100 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 2: Věk respondentů**



Zpracováno autorem.

### Otázka č. 3: Dokázal/a bys popsat pojem kyberšikana?

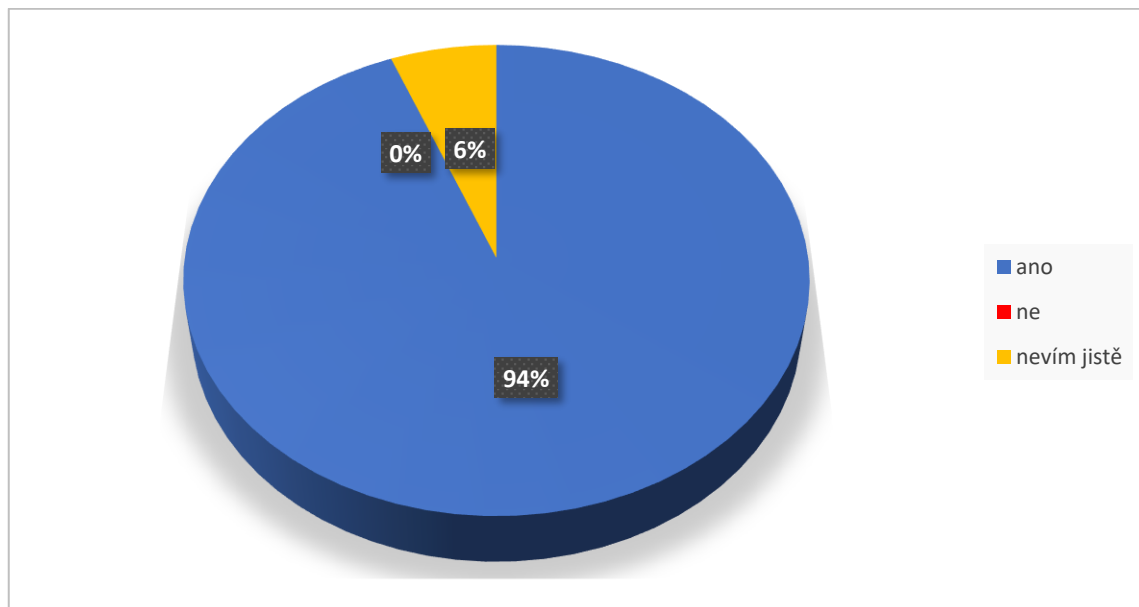
Třetí otázka zjišťuje, zda by respondent dokázal podle svého názoru vysvětlit/vystihnout pojem kyberšikana. Z rozložení získaných dat vyplývá, že 94 % respondentů se domnívá, že by tento pojem dokázalo popsat. Pouze 6 % respondentů volilo volbu odpovědi „nevím jistě“. Tato otázka souvisí s následující otázkou č. 4.

**Tabulka č. 3: Zjištění, zda by respondent dokázal vystihnout podle svého názoru pojem kyberšikana**

-	absolutní četnost ( $n_i$ )	relativní četnost ( $f_i$ )
ano	94	94 %
ne	0	0 %
nevím jistě	6	6 %
odpovědí celkem	100	100 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 3: Zjištění, zda respondent rozumí pojmu kyberšikana**



Zpracováno autorem.

**Otázka č. 4: Co by se dle Tvého názoru mohlo považovat za kyberšikanu? (možnost zaškrtnout více odpovědí).**

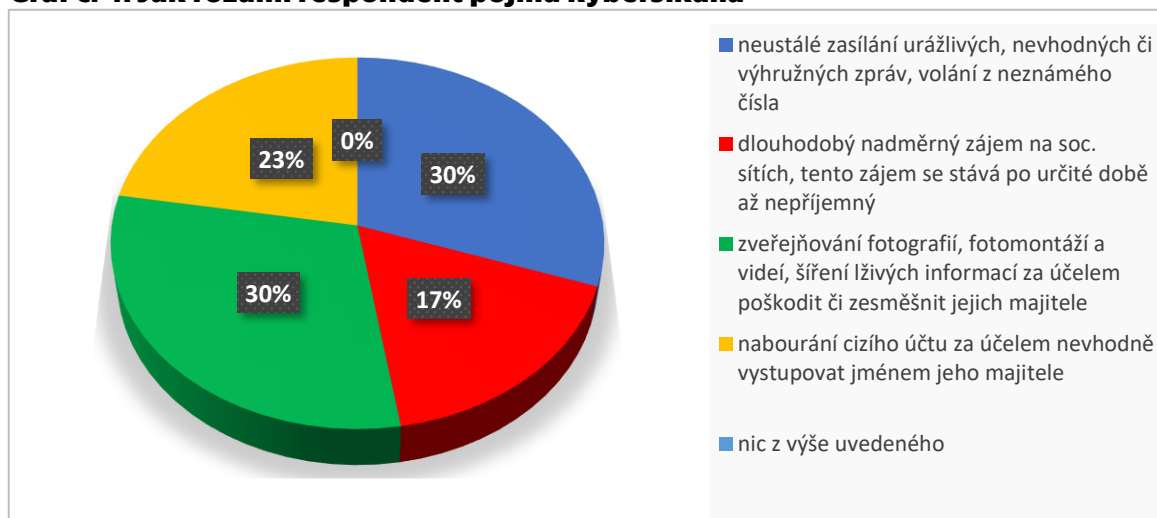
Čtvrtá položka zjišťuje, co respondenti považují za projev kyberšikan. Svoji odpovědi dotazovaný dokládá porozumění danému pojmu (nikoliv však schopnost samostatně pojem vysvětlit). Celkově jsme získali 331 responzí. Maximálního počtu dosáhla první a třetí varianta z nabízeného výběru odpovědí. Konkrétní odpovědi jsou prezentovány v tabulce č 4.

**Tabulka č. 4: Jak rozumí respondent pojmu kyberšikana**

	absolutní četnost ( $n_i$ )	relativní četnost ( $f_i$ )
neustálé zasílání urážlivých, nevhodných či výhrůžných zpráv, volání z neznámého čísla	100	30,2 %
dlouhodobý nadměrný zájem na soc. sítích (likes na každý příspěvek, neustálé kontaktování apod.), tento zájem se stává po určité době až nepříjemný	57	17,2 %
zveřejňování fotografií, fotomontáží a videí, šíření lživých informací za účelem poškodit či zesměšnit jejich majitele	100	30,2 %
nabourání cizího účtu za účelem nevhodně vystupovat jménem jeho majitele	74	22,4 %
nic z výše uvedeného	0	0,0 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 4: Jak rozumí respondent pojmu kyberšikana**



Zpracováno autorem.

### Otázka č. 5: Byl/a jsi po dobu svého středoškolského studia účastníkem kyberšikany?

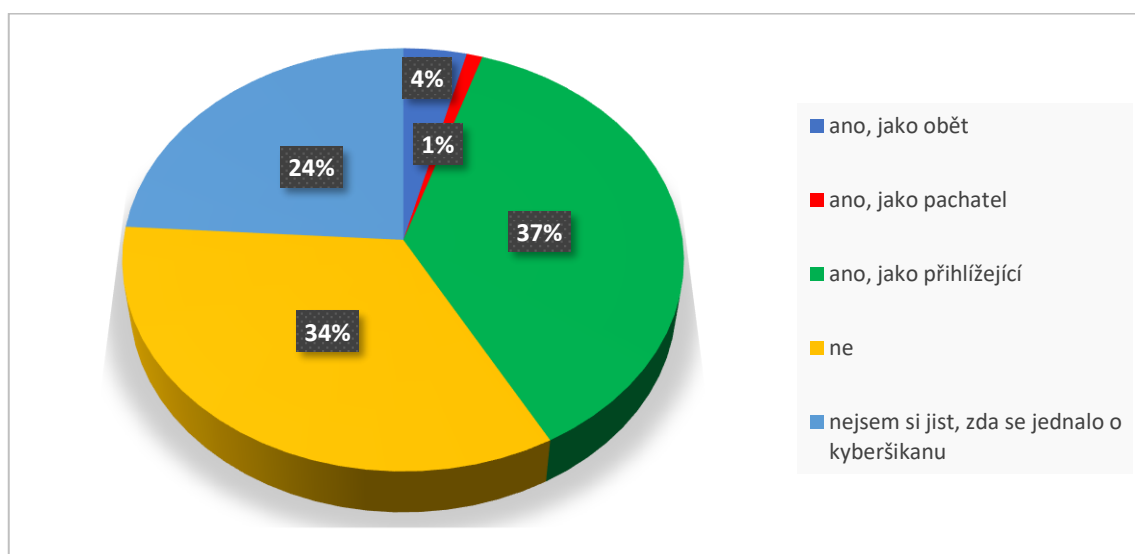
Pátá otázka si v našem dotazníku kladla za cíl zjistit, zda se po dobu svého SŠ studia dotazovaní setkali s kyberšikanou. Ze získaných odpovědí vyplývá zjištění, že převážnou většinu, tj. 71 % tázaných tvoří přihlížející a ti, kteří se s kyberšikanou neseťkali. Necelá jedna čtvrtina respondentů volila volbu odpovědi „nejsem si jist, zda se jednalo o kyberšikanu“.

**Tabulka č. 5: Zjištění, zda se respondent střetl s kyberšikanou během SŠ studia**

-	Absolutní četnost ( $n_i$ )	Relativní četnost ( $f_i$ )
ano, jako oběť	4	4 %
ano, jako pachatel	1	1 %
ano, jako přihlížející	37	37 %
ne	34	34 %
nejsem si jist, zda se jednalo o kyberšikanu	24	24 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 5: Zjištění, zda se respondent střetl s kyberšikanou během SŠ studia**



Zpracováno autorem.

### Otázka č. 6: S jakým prostředkem kyberšikany se setkáváš nejčastěji?

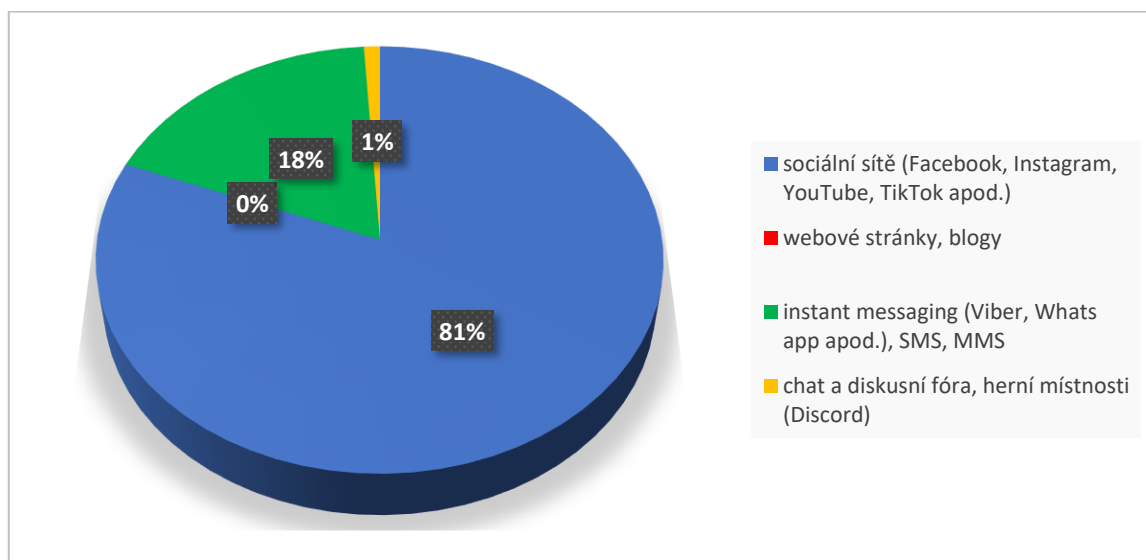
Šestá otázka se zabývala prostředky kyberšikany a zjišťovala, s čím se respondenti setkávají nejčastěji. Výsledek této otázky lze interpretovat v tom smyslu, že absolutní většina respondentů volila jako nejčastější prostředek volbu odpovědi „sociální sítě“. Druhou nejčastější volbou byla odpověď „instant messaging“. Tato otázka souvisí s otázkou č. 9.

**Tabulka č. 6: Se kterým prostředkem kyberšikany se nejčastěji respondent setkal**

	Absolutní četnost ( $n_i$ )	Relativní četnost ( $f_i$ )
sociální sítě (Facebook, Instagram, YouTube, TikTok apod.)	81	81 %
webové stránky, blogy	0	0 %
instant messaging (Viber, WhatsApp apod.), SMS, MMS	18	18 %
chat a diskusní fóra, herní místnosti (Discord)	1	1 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 6: Skutečnost, se kterým prostředkem kyberšikany se nejčastěji respondent setkal**



Zpracováno autorem.

### Otázka č. 7: Co považuješ za nejčastější důvod (třeba i z vlastní zkušenosti) ke vzniku kyberšikany?

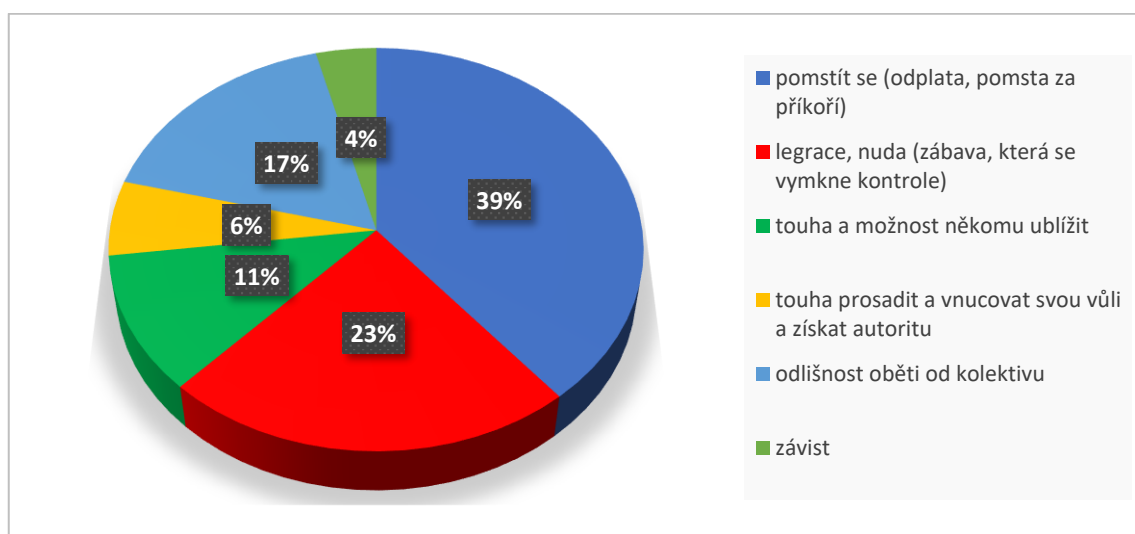
Sedmá položka zjišťovala, co dotazovaní respondenti považují za hlavní motiv pro spuštění kyberšikany. Z výsledku je patrné, že 39 % respondentů volilo odpověď „pomstít se“ a 23 % považovalo za motiv legraci a nudu. Třetí nejpočetnější odpověď volilo 17 % respondentů: zastávali názor, že se „oběť odlišuje od ostatních“.

**Tabulka č. 7: Zjištění, co považuje respondent za nejčastější důvod vzniku kyberšikany**

	Absolutní četnost ( $n_i$ )	Relativní četnost ( $f_i$ )
pomstít se (odplata, pomsta za příkoří)	39	39 %
legrace, nuda (zábava, která se vymkne kontrole)	23	23 %
touha a možnost někomu ublížit	11	11 %
touha prosadit a vnucovat svou vůli a získat autoritu	6	6 %
odlišnost oběti od kolektivu	17	17 %
závist	4	4 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 7: Co považuje respondent za nejčastější motiv kyberšikany**



Zpracováno autorem.

**Otázka č. 8: Pokud bys byl/a pachatelem kyberšikany, jakou si myslíš, že bys k tomu měl/a pravděpodobně motivaci?**

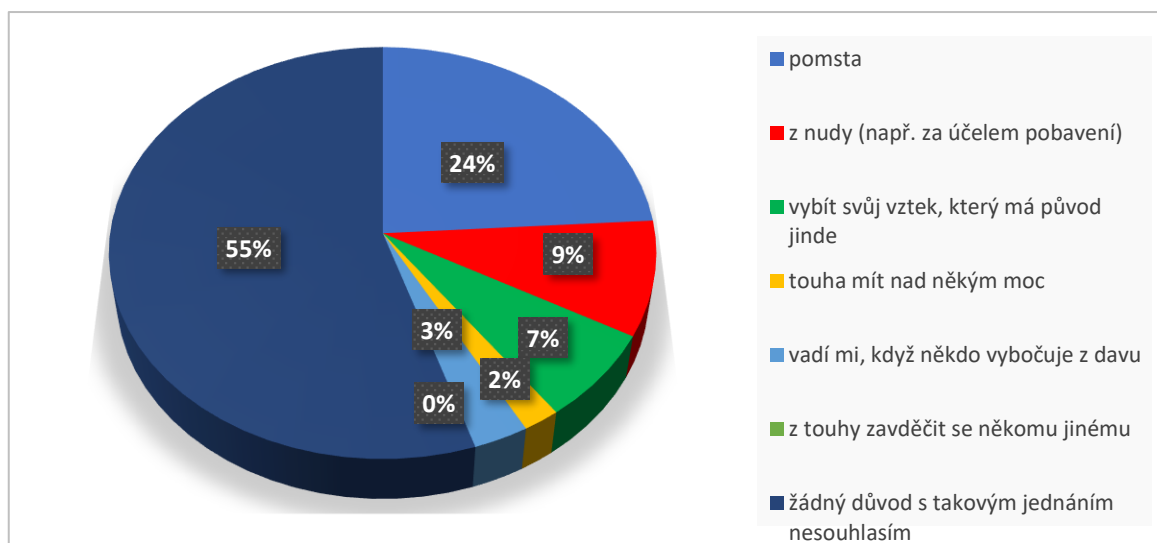
Z výsledků osmé otázky vyplývá, že více než polovina tj. 55 % dotazovaných zvolila odpověď, že by neměla důvod ke kyberšikaně, a že s tímto chováním nesouhlasí. Druhou nejčastější volbou byla nabízená položka odpovědi „pomsta“ a to ve 24 případech.

**Tabulka č. 8: Zjištění, co by vedlo respondenta k páčání kyberšikany**

	Absolutní četnost ( $n_i$ )	Relativní četnost ( $f_i$ )
pomsta	24	24 %
z nudy (např. za účelem pobavení)	9	9 %
Vybít svůj vztek, který má původ jinde	7	7 %
touha mít nad někým moc	2	2 %
vadí mi, když někdo vybočuje z davu (jiné oblečení, jiná barva pleti, jiná orientace, je to šprt/a apod.)	3	3 %
z touhy zavděčit se někomu jinému	0	0 %
žádný důvod, s takovým jednáním nesouhlasím	55	55 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 8: Zjištění, co by vedlo respondenta ke kyberšikaně**



Zpracováno autorem.



**Otázka č. 9: Setkal/ a jsi se za dobu svého studia na střední škole s některým z níže uvedených projevů? (možnost zaškrtnout více odpovědí).**

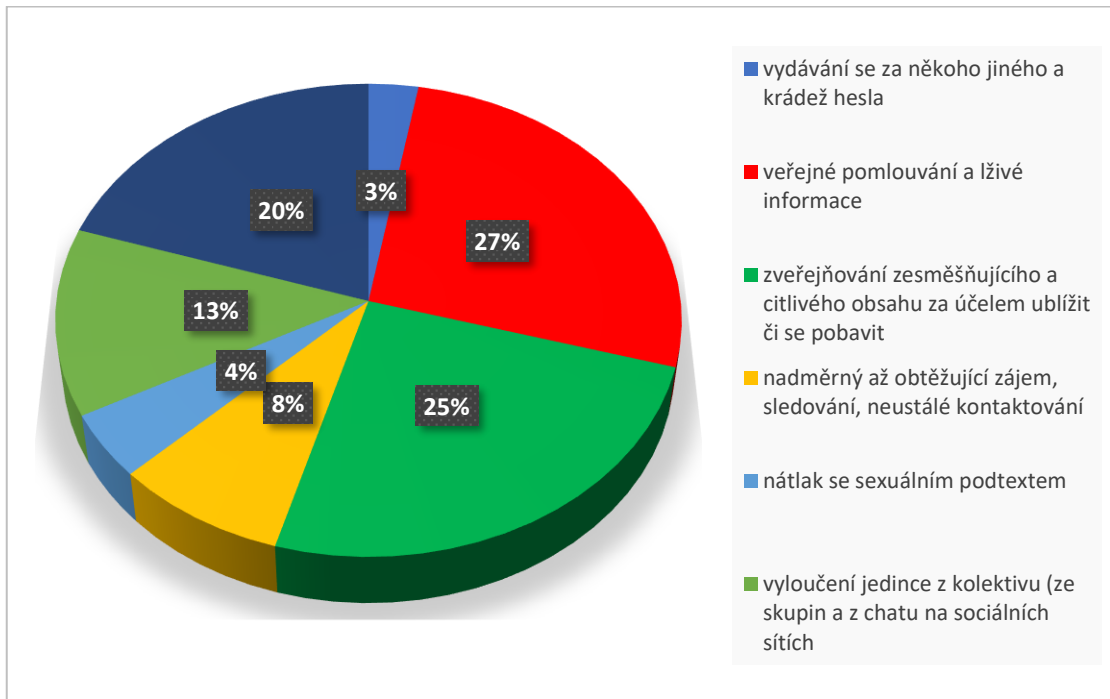
Devátá položka zjišťovala, s jakými projevy kyberšikany se respondenti během svého SŠ studia setkali. Celkem bylo získáno 180 responzí. Nejčastější volbou byla druhá a třetí nabízená varianta. Ve 48 (tj. 26,7 %) případech se jedná o „veřejné pomlouvání a lživé informace“ a ve 45 (tj. 25 %) případech o „zveřejňování zesměšňujícího a citlivého obsahu za účelem ublížit či se pobavit.“ Jednu pětinu všech odpovědí představuje položka, ze které vyplývá, že se dotazovaný studující s takovým chováním neseťkal.

**Tabulka č. 9: Projevy kyberšikany, s nimiž se respondent setkal během studia**

-	Absolutní četnost ( $n_i$ )	Relativní četnost ( $f_i$ )
vydávání se za někoho jiného a krádež hesla	5	2,8 %
veřejné pomlouvání a lživé informace	48	26,7 %
zveřejňování zesměšňujícího a citlivého obsahu za účelem ublížit či se pobavit	45	25 %
nadměrný až obtěžující zájem, sledování, neustálé kontaktování	15	8,3 %
nátlak se sexuálním podtextem	8	4,4 %
vyloučení jedince z kolektivu (ze skupin a z chatu na sociálních sítích)	23	12,8
s ničím výše uvedeným jsem se neseťkal/a	36	20 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 9: Projevy kyberšikany, s nimiž se respondent setkal během nynějšího studia**



Zpracováno autorem.

### Otázka č. 10: Byl/a jsi již někdy seznámen/a s projevy a riziky kyberšikany?

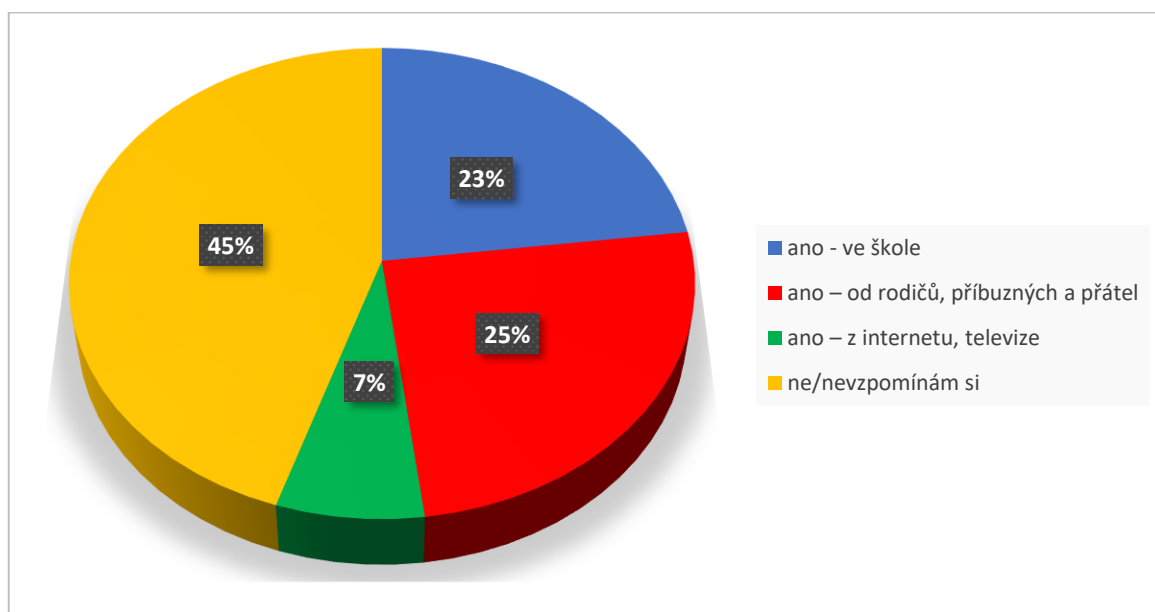
Cílem desáté otázky bylo zjistit, zda byli respondenti seznámeni s riziky kyberšikany. Téměř polovina respondentů nikdy nebyla s existencí a riziky kyberšikany seznámena, anebo si na to nevzpomíná. 55 % respondentů odpovědělo kladně, byli informováni prostřednictvím školy, rodiny a přátel, anebo prostřednictvím televize a internetu. Tato otázka souvisí s následující otázkou č. 11.

**Tabulka č. 10: Zjištění, zda byl respondent někdy seznámen s riziky kyberšikany**

-	Absolutní četnost ( $n_i$ )	Relativní četnost ( $f_i$ )
ano - ve škole	23	23 %
ano – od rodičů, příbuzných a přátel	25	25 %
ano – z internetu, televize	7	7 %
ne/nevzpomínám si	45	45 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 10: Zjištění, zda byl respondent někdy seznámen s prvky a riziky kyberšikany**



Zpracováno autorem.

**Otázka č. 11: Pokud jsi byl/a seznámena s riziky kyberšikany ve škole, jakým konkrétním způsobem k tomu došlo?**

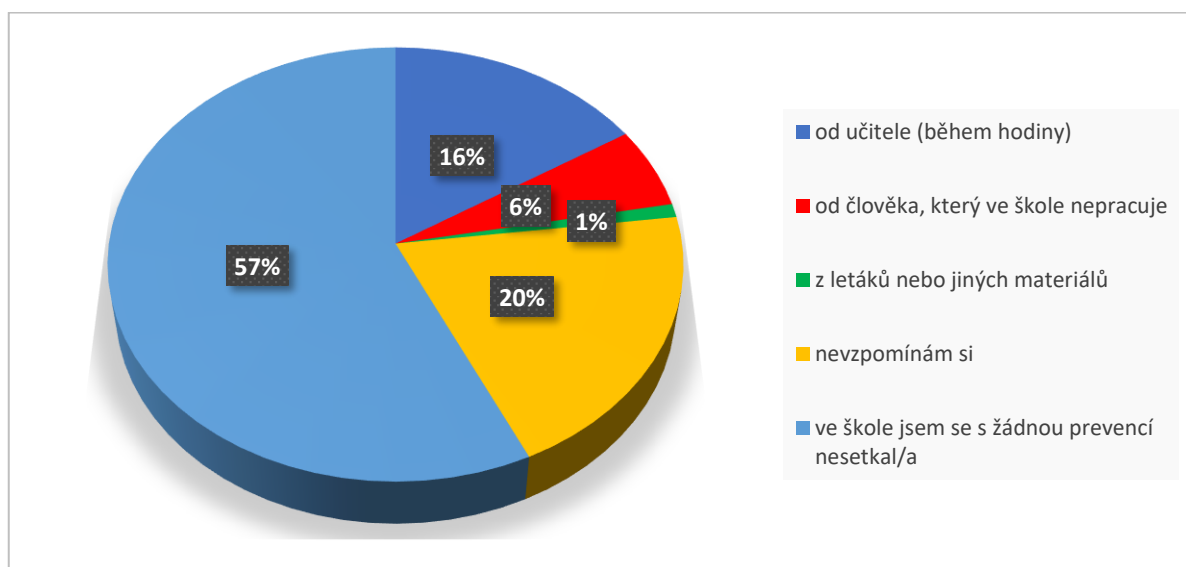
Jedenáctá položka se vztahuje k prevenci kyberšikany v průběhu studia, kdy vyplývá, že 57 % respondentů uvedlo, že se ve škole neseťkali s nějakou formou prevence kyberšikany. Necelá jedna pětina žáků uvedla, že se s prevencí kyberšikany na škole setkala v rámci vyučování. Přímou jedna pětina respondentů si na prevenci kyberšikany nevzpomíná.

**Tabulka č. 11: Zjištění, jak a zda byl respondent seznámen s riziky kyberšikany ve škole**

	Absolutní četnost ( $n_i$ )	Relativní četnost ( $f_i$ )
od učitele (během hodiny)	16	16 %
od člověka, který ve škole nepracuje – v rámci speciální přednášky/programu	6	6 %
z letáků nebo jiných materiálů	1	1 %
nevzpomínám si	20	20 %
ve škole jsem se s žádnou prevencí neseťkal/a	57	57 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 11: Zjištění, jak a zda byl respondent seznámen s riziky kyberšikany ve škole**



Zpracováno autorem.

### Otázka č. 12: Na koho by ses obrátil/a, kdyby ses stal/a účastníkem kyberšikany v budoucnu?

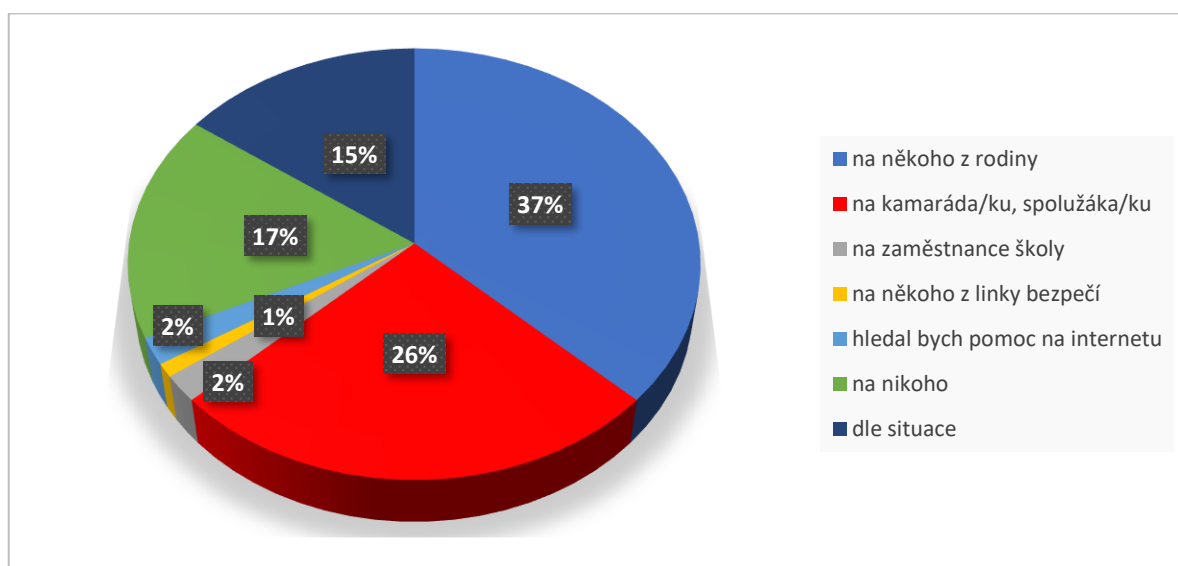
Závěrečná 12. položka uvádí výpovědi studujících o tom, na koho by se obrátili v případě, kdyby se stali obětí kyberšikany. Rozložení jednotlivých odpovědí se nachází v níže uvedené tabulce a grafu č. 12

**Tabulka č. 12: Na koho by se respondent obrátil v případě, že by byl obětí kyberšikany**

-	Absolutní četnost ( $n_i$ )	Relativní četnost ( $f_i$ )
na někoho z rodiny	37	37 %
na kamaráda/ku, spolužáka/ku	26	26 %
na zaměstnance školy (učitel/ka, výchovný/á poradce/kyně)	2	2 %
na někoho z linky bezpečí	1	1 %
hledal bych pomoc na internetu	2	2 %
na nikoho	17	17 %
dle situace	15	15 %

Zpracováno autorem.

**Graf č. 12: Skutečnost, na koho by se respondent obrátil v případě, že by byl obětí kyberšikany**



Zpracováno autorem.

### 3.7 Shrnutí výsledků empirického šetření

V podkapitole 3.7 shrnujeme výsledky výzkumného šetření ve vztahu k výzkumným otázkám.

První výzkumná otázka zjišťovala, zda respondenti dokáží svými slovy vysvětlit pojem kyberšikany. Toto zjištění nalézáme v responzích na třetí a čtvrtou otázku autorského dotazníku. Z odpovědí na třetí otázku je zřejmé, že z daného vzorku není nikdo, komu by termín kyberšikana byl zcela cizí, 6 (tj. 6 %) respondentů uvedlo, že si není jisto, zda dokážou tento jev popsat, avšak převážná většina tázaných, tedy 94 (tj. 94 %) uvedla, jako svou odpověď „ano“. Popis tohoto jevu je pro mnohé velice jednoduše odvoditelný, mnohdy se žáci setkávají s šikanou už na základní škole, v tomto případě se však jedná převážně o šikanu tradiční. V dnešní době moderních technologií, kde se termín „kyber“ užívá velice často, ze spojení těchto slov plyne, že půjde o šikanu, která se odehrává ve virtuálním prostředí. Ke konkrétnější představě, jak žáci vnímají, resp. co považují za projev kyberšikany nám slouží otázka čtvrtá, kde jsme respondentům nabízeli nejčastější projevy, se kterými se mladí lidé mohou setkat. Respondenti zde měli možnost zaškrtnout více odpovědí. Z této otázky jsme získali na 331 responzí. Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že všichni tázaní tj. 100, tedy i ti, kteří u předešlé otázky zaškrtnuli možnost „nevím jistě“, považují za kyberšikanu obtěžování v podobě urážlivých, nevhodných nebo výhružných zpráv či volání z neznámého čísla. Stejný počet responzí tj. 100 získala i položka, která představovala zveřejňování fotografií, fotomontáží tzn. „memes“ a videí, šíření lživých informací za účelem poškodit či zesměšnit jejich majitele. Nemalý počet respondentů 74 (tj. 22,4 %) se přiklonil i ke krádeži hesla a vystupování na internetu jménem někoho jiného. Více než polovinu 57 (tj. 17,2 %) tvořila označení možnosti, která na rozdíl od předešlých možností popisuje situaci, kdy kyberšikanér nevystupuje ve špatném světle, naopak jeví o dotyčného dlouhodobý a nadměrný zájem, klíčový je zde okamžik, kdy se toto počínání stává dané osobě nepříjemné či omezující. Možnost, že žáci nepovažují nic z uvedeného za kyberšikanu nebyla v tomto případě ani jednou zaškrtnuta. Z toho plyne, že ač si u třetí otázky 6 respondentů nebylo jisto, zda dokáží pojem kyberšikana slovně vyjádřit, tak všichni z našich respondentů v otázce čtvrté správně označili alespoň jednu z možností, která popisuje právě projev některé z forem kyberšikany.

Druhá výzkumná otázka si kladla za cíl zjistit, zda se žáci za dobu svého středoškolského studia s kyberšikanou setkali a z jaké pozice. A toto zjištění zodpovídá otázka pátá. Zde největší část respondentů 37 (tj. 37 %) zaujímala roli přihlížejících, pouze o tři odpovědi méně, tedy 34 (tj. 34 %) respondentů volilo možnost, že se s kyberšikanou nesetkali, necelá 1/4 respondentů (tj. 24 %) uvedla, že si není jista tím, zda se jednalo o kyberšikanu. Mezi respondenty se vyskytli 4 (tj. 4 %), kteří se označili za oběti kyberšikany a za pachatele se označil 1. Zde vyvstává otázka, zda k sobě respondent v odpovědi nebyl příliš skeptický či zda se jednalo o někoho, kdo někomu v kyberprostoru opravdu záměrně škodí/škodil.

Třetí výzkumná otázka si kladla za cíl zjistit, s jakou formou a s jakými prostředky se respondenti setkávají ve vztahu k šíření kyberšikany. Tento cíl naplňují odpovědi na otázky šest a devět. Nejprve byli respondenti dotázáni, s kterým prostředkem se setkávají nejčastěji. Odpovědi na tuto otázku nám předkládají i informaci o tom, kde se s kyberšikanou setkávají. Z výsledků plyne, že převážná většina 81 (tj. 81 %) zvolila za nejčastější prostředek „sociální sítě“ jako Facebook, Instagram, YouTube, TikTok a podobné. Druhou nejčastější volbou byla odpověď „instant messaging“ (Viber, WhatsApp apod.) společně s „SMS, MMS“ prostředky. Tuto možnost volilo 18 (tj. 18 %) respondentů. Pouze jeden respondent uvedl, že se nejčastěji s kyberšikanou setkal na diskusních fórech, chatu či v herních místnostech jako je například Discord. Což je aplikace, kterou převážně využívají mladiství chlapani jako alternativu k aplikaci Skype a TeamSpeak. Následná devátá otázka respondentům umožňovala možnost zaškrtnout více odpovědí, bylo tedy získáno celkem 180 responzí, a to na otázku, zda se respondent za dobu svého středoškolského studia setkal s některým z daných projevů (forem) kyberšikany. Zde nejvíce respondentů 48 (tj. 26,7 %) zvolilo veřejné pomlouvání a šíření lživých informací, pouze o 3 responze méně bylo u odpovědi představující zveřejňování zesměšňujícího a citlivého obsahu za účelem ublížit, či se pobavit. Přesná 1/5 responzí (tj. 20 %) vylučovala, že by se respondenti s něčím z výčtu uvedených projevů setkali. Následovala varianta odpovědi, že se respondent setkal s takovým projevem kyberšikany, kdy byl někdo vylučován z kolektivu, např. z důvodu odlišného původu, vzhledu, přístupu k učení, jiné sexuální orientace apod., tuto možnost volilo 23 respondentů. Nadměrný, dlouhodobý a až obtěžující zájem volilo 15 respondentů, menší čísla se pak objevovala u nátlaku se sexuálním podtextem (8) a vydávání se za někoho jiného či krádež hesla (5). Vysoká čísla u prvních dvou variant

pouze potvrzují, že se respondenti s projevy kyberšikany setkávají hlavně na sociálních sítích, jelikož právě zde je jim umožněno neomezeně a rychle sdílet jakýkoli obsah.

Čtvrtá výzkumná otázka zjišťovala možnou motivaci žáků ke kyberšikanování. Odpovědi nalezneme u otázky sedmé a osmé. Sedmá otázka nás informuje o tom, co respondenti považují (třeba i z vlastní zkušenosti) za nejčastější důvod ke vzniku kyberšikany. Na tuto otázku odpovědělo 39 respondentů (tj. 39 %), že považují za nejčastější důvod „pomstu“. Druhou nejpočetnější volbou byla odpověď „legrace, nuda (zábava, která se vymkne kontrole)“, tuto variantu zvolilo 23 respondentů (tj. 23 %). Dalším důvodem ke vzniku kyberšikany byla dle 17 respondentů (tj. 17 %) varianta, kdy se oběť nějakým způsobem odlišuje od kolektivu. Za další významnou položku můžeme považovat i čtvrtou nejčastější odpověď „touha a možnost někomu ublížit“, kterou zvolilo 11 (tj. 11 %) respondentů. Nejméně responzí dosáhla odpověď „touha prosadit a vnučovat svou vůli a získat autoritu“ (6) a „závist“ (4). Se sedmou otázkou souvisí otázka osmá, která zjišťuje informaci o tom, co by mohlo být pravděpodobnou motivací ke kyberšikaně v případě, že by respondent zastával roli agresora. Tato otázka je citlivějšího charakteru, nicméně pro naše šetření byla důležitá a opodstatněná, neboť nám podává informaci k podrobnější analýze motivace k tomuto chování. Více než polovinu odpovědí tvořila položka „žádný důvod, s takovým jednáním nesouhlasím“, kterou zvolilo 55 (tj. 55 %) respondentů. Tuto informaci vnímáme, jako žádoucí a pozitivní. Druhou nejčastější volbou byla nabízená položka odpovědi „pomsta“, a to ve 24. případech. Další frekventovanou odpovědí byla „nuda (za účelem pobavení)“, kterou zvolilo na 9 (tj. 9 %) respondentů. Variantu „vybít svůj vztek, který má původ jinde“ volilo 7 (tj. 7 %) respondentů a nejmenší četnosti dosahovaly odpovědi „vadí mi, když někdo vybočuje z davu“ (3) a „touha mít nad někým moc“ (2), žádný z respondentů nezvolil variantu „z touhy zavděčit se někomu jinému“.

Pátá výzkumná otázka zjišťovala, zda jsou žáci obeznámeni s prevencí kyberšikany. Tato VO byla naplněna prostřednictvím dotazníkové otázky číslo deset a jedenáct. Desátá otázka nás informovala o tom, zda byl respondent již někdy seznámen s prvky a riziky kyberšikany. Z výsledků vyplývá, že téměř necelá 1/2 respondentů nikdy nebyla seznámena s riziky kyberšikany, anebo si na to nevzpomíná. Jednalo se o 45 respondentů ze 100. Dále 55 (tj. 55 %) respondentů odpovědělo kladně, tedy že byli informováni prostřednictvím školy, rodiny a přátel, anebo prostřednictvím televize a internetu. Konkrétně 23 respondentů (tj. 23 %) zvolilo odpověď „ano – ve škole“. Dále 25 respondentů (tj. 25 %) zvolilo odpověď „ano – od rodičů, příbuzných a přátel“. Pouze 7 respondentů (tj. 7 %) zvolilo poslední nabízenou volbu „ano –



z internetu, televize". Jedenáctá otázka si kladla za úkol zjistit, informaci o tom, zda byl respondent seznámen s riziky ve škole a jakým konkrétním způsobem k tomu došlo. Z výsledků se jeví, že nejčastěji byli respondenti informováni o rizicích a dalších úskalí internetu společně s projevem kyberšikany během vyučovací hodiny prostřednictvím učitele. Tuto volbu odpovědi zvolilo 16 (tj. 16 %) respondentů. Dalších 6 (tj. 6 %) respondentů zvolilo volbu odpovědi „od člověka, který ve škole nepracuje – v rámci speciální přednášky/programu“. Pouze jeden respondent volil volbu odpovědi „z letáku nebo jiných materiálů“ a 1/5 respondentů (tj. 20 %) zvolila možnost odpovědi „nevzpomínám si“. Převážná většina 57 (tj. 57 %) respondentů zvolila odpověď „ve škole jsem se s žádnou prevencí nesetkal/a“.

Poslední šestá výzkumná otázka si kladla za úkol zjistit, zda a komu by se žáci svěřili v případě, že by se stali oběťmi kyberšikanování. Tato otázka byla zodpovězena na základě dotazníkové otázky číslo dvanáct. Z výsledků vyplývá, že nejvíce respondentů by se obrátilo a hledalo pomoc u někoho z rodiny. Tuto volbu zvolilo na 37 (tj. 37 %) dotazovaných. Dále 26 (tj. 26 %) respondentů uvedlo, že by takovou situaci probíralo raději s vrstevníky (dobrými kamarády či spolužáky). Dalších 5 (tj. 5 %) respondentů by hledalo pomoc na internetu, na lince bezpečí anebo u nějakého zaměstnance školy. Z výše uvedené části, lze vyčíst, že 68 % dotazovaných by hledalo pomoc u dospělých osob anebo alespoň u přátel, kterým důvěřují. Na druhou stranu z tohoto výsledku vyvstává informace o tom, že jen malá míra respondentů by se obrátila na pomoc ze strany školy. To poukazuje na jistou nedůvěru žáků k učitelům či jiným pracovníkům školy.

### **3.8 Doporučení pro praxi**

Na základě teoretických poznatků a na základě získaných výsledků z dotazníkového šetření, zde předkládáme několik konkrétních i obecných doporučení pro pedagogickou praxi. Navržená doporučení by měla přispět ke snížení výskytu kyberšikany.

Za zcela nejdůležitější považujeme včasnou informovanost o rizicích internetové komunikace ve spojitosti s řádným dodržováním pravidel bezpečného používání internetu, neboť to je předpokladem pro snížení výskytu kyberšikany. Dospívající mládež by měla být informována nejen o možných rizicích internetové komunikace, ale i o etických normách chování ve virtuálním prostředí.

Z našeho pohledu se jeví v boji proti kyberšikaně za nejvíce efektivní právě primární prevence, neboť ta se týká nejvšeobecnějších podmínek pro předcházení vzniku nežádoucích jevů.

Škola jako výchovně-vzdělávací instituce patří mezi nejdůležitější činitele v období dospívání. Škola hraje důležitou roli při utváření postojů, při přijímání hodnot a při formování osobnosti žáka. Škola, ale také zastává funkci ochrannou a může tak přispět k prevenci, detekci a eliminaci nežádoucího chování ve spolupráci s externími odborníky, rodiči a policií. Každá škola by prvořadě měla klást důraz na rozvoj prosociálního chování a kritického myšlení.

Ze získaných odpovědí na pátou výzkumnou otázku vyplynulo, že jen 23 respondentů se setkalo s prevencí kyberšikany přímo ve škole. Zároveň značná část respondentů uvedla, že se ve škole s žádnou prevencí kyberšikany nesešla anebo si na to nevzpomíná. Z toho vyplývá, že škola by se neměla soustřeďovat výhradně jen na problémy v souvislosti s látkovými závislostmi, s problematickým omlouváním absence či úmyslného ničení školního majetku. Dále jsme se ze získaných odpovědí na šestou výzkumnou otázku dozvěděli, že sledování žáci by se nejčastěji v případě řešení problému s kyberšikanou svěřili rodičům a vrstevníkům. Zároveň z výsledku vyvstala informace o tom, že jen malá míra respondentů by se obrátila na pomoc ze strany školy. Vzhledem k tomuto výsledku považujeme za nutné, aby škola s touto informací pracovala. Je důležité, aby v očích studujících byla osoba učitele vnímána i jako osoba důvěryhodná a pomáhající. Zároveň bychom chtěli zdůraznit a poukázat i na skutečnost, že do těchto dvou negativních výsledků se jistě mohla projevit i vládní opatření, neboť v posledních dvou letech probíhala na všech školách převážně distanční výuka, a to po dobu značné části školního roku. Můžeme se domnívat,

že i výše uvedený vztah mezi učiteli a žáky by mohl být lepší nebýt těchto opatření, neboť by se učitelé a žáci mohli seznámit při prezenční výuce blíže.

Dále bychom chtěli připomenout i vyzdvihnout i obecná pravidla a naše další doporučení, které lze aplikovat na kteroukoliv základní i střední školu. A naše sledovaná škola by se těmito pravidly a doporučeními měla řídit také.

Základní desatero obecných pravidel prevence kyberšikan na školách formulovala například Jurková (2010) z pedagogicko-psychologické poradny v Brně. My se s těmito doporučeními ztotožňujeme, neboť je považujeme za důležité.

Za prvé hovoří o efektivním vzdělávání žáků a učitelů o problematice užívání internetu a online bezpečí. Za druhé o vymezení základních pravidel bezpečného chování na internetu, kdy je příhodné pravidla tvořit společně se žáky, a vést o nich diskusi. Třetím pravidlem je zahrnout pojem „kyberšikan“ do školního řádu školy. Čtvrtým pravidlem je doporučení, kdy je příhodné nainstalovat software a provést určitá nastavení, které blokují zadané webové stránky na školním počítači či internetové síti. Dále by měl být vypracován krizový scénář postupu při odhalení kyberšikan, a zároveň by měl být vytvořen plán na koho se obrátit a s kým se poradit v případě vzniku nežádoucí situace. Dále Jurková doporučuje začlenit (zapojit) vrstevnické žáky a starší žáky do vedení programů o kyberšikaně. Sedmým pravidlem je podporovat pozitivní klima školy. Za osmé realizovat besedy o kyberšikaně s rodiči žáků. Za deváté se jedná o určení osoby, která bude na škole problematiku kyberšikan řešit. Posledním desátým bodem (pravidlem) je jasně dát najevo, že jakákoliv forma šikan a kyberšikan nebude ve škole tolerována a zároveň i mimo školu, neboť se jedná o společensky nepřijatelné chování.<sup>116</sup>

My bychom toto desatero obecných pravidel a doporučení, které by mělo přispět ke snížení výskytu (redukci) kyberšikan doplnili i o vlastní body.

Příhodné by bylo zavedení zákazu používání mobilních telefonů, neboť ten může být zneužit k páchání nežádoucího chování. Dále doporučujeme zřídit i případnou anonymní schránku důvěry. Vhodné by bylo alespoň jednou za rok realizovat na školách anonymizované dotazníkové průzkumy, prostřednictvím kterých by vedení školy získalo informace, zda se na škole vyskytuje nějaký problém v podobě kyberšikan, neboť ta není, tak často na první pohled zřejmá oproti tradiční šikaně.

---

<sup>116</sup> JURKOVÁ, Kristýna. *Metodiky k prevenci a řešení kyberšikan*. [online]. Brno: Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti a Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2010. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.sosbites.cz/images/stories/Dokumenty/Kyber%C5%A1ikan a.pdf>

V případě dlouhodobých problémů zvážit i začlenění předmětů mediální výchovy do osnov. V neposlední řadě je potřeba neustále pracovat a překonávat bariery mezi školou a rodinou.

Zaujmout dnešní mladou generaci je nelehký úkol, a proto doporučujeme volit takové prostředky, které jsou jim blízké. Ty spatřujeme například v preventivním působení prostřednictvím filmů, které se na tuto problematiku zaměřují a domníváme se, že žáci by mohli kladně tuto formu předávaných informací přijímat s větším zájmem a soustředěním. Prostřednictvím filmového zpracování by bylo možné hovořit s žáky následně o jejich pocitech, které v nich tento film vyvolal a vybudit je k otevřenější diskusi nad touto problematikou.

Jako první příklad je možné uvést britský dokumentární film nesoucí název „Cyberbully“, který byl natočen v roce 2015. Tento film poukazuje na nejrůznější formy, prostředky elektronického kyberšikanování, ale i na důsledky z toho vyplívající.

Druhý doporučovaný film má název „Tagged“. Jedná se o krátký dramatický vzdělávací snímek, který byl vytvořen v roce 2011 programem Cybersmart – Australského úřadu pro komunikaci a média (ACMA). Tento filmový snímek cílí na dospívající a je navržený právě pro použití ve školních třídách. Na internetových stránkách [esafety.gov.au](http://esafety.gov.au) je možné bezplatně zhlédnout tento film, který je zde zároveň podpořený doplňkovými rozhovory s protagonisty, ale také zde nalezneme výukové materiály pro učitele (flexibilní plány lekcí ve vztahu k zhlédnutému snímku). Tento filmový snímek by měl povzbuzovat mladistvé k zamyšlení nad skutečnými důsledky kyberšikanů a naučit je kriticky vyhodnocovat sociální a právní důsledky.

# ZÁVĚR

Bakalářská práce Kyberšikana na střední škole se zabývala, jak už z názvu vyplývá závažným soudobým jevem středního školství, a to po teoretické i empirické rovině ve vztahu k dospívající mládeži. Cílem práce bylo provést analýzu fenoménu kyberšikany u žáků střední školy.

Teoretická část vychází z rešerše vybrané odborné literatury a shrnuje uceleně nejvýznamnější poznatky k problematice. Prostřednictvím nashromážděných informací jsme se pokusili vystihnout problematiku kyberšikany takovým způsobem, aby odpovídala současným poznatkům a názorům tuzemských i zahraničních odborníků (zdrojů). Teoretická část vysvětluje pojem šikany a kyberšikany a zároveň se zaměřuje i na charakteristiku jednotlivých aktérů. Dále jsou nastíněny nejdůležitější prostředky, formy kyberšikany i možné důsledky a dopady, které dospívajícímu hrozí. Závěr teoretické části se především zabývá prevencí a legislativní stránkou kyberšikany.

Prostřednictvím získaných odpovědí od respondentů jsme dosáhli cíle výzkumného šetření. Cílem bylo zjistit a popsat kyberšikana, specifikovanou postojí středoškoláků ze střední odborné školy ve Středočeském kraji, určit její nejčastější formy, frekvenci výskytu a motivaci k tomuto chování. K dosažení cíle byl použit autorský dotazník o 12 otázkách. Následným úkolem bylo navrhnout způsoby, jak kyberšikana v daném prostředí redukovat. Naše konkrétní i obecná doporučení pro praxi uvádíme v samostatné podkapitole 3.8.

Dotazníkového výzkumného šetření se účastnilo 100 žáků. Tento počet žáků byl limitován základní bezplatnou verzí výzkumného nástroje pro sběr dat. Zúčastnění žáci byli z řad prvních až třetích ročníků maturitních technických a ekonomických oborů. Ze sledovaného vzorku nadále vychází, že rozdíl v zastoupení pohlaví činní 18 %, kdy převládá počet zúčastněných chlapců nad počtem dívek. Největší část zkoumaného vzorku tvořili žáci prvního ročníku, tedy ve věku od 15–16 let.

Z výsledků empirické části plyne, že převážná většina respondentů má pojem „kyberšikana“ v povědomí, přesněji 94 % respondentů potvrzuje, že dokáže vlastními slovy tento jev popsat. Z responzí na čtvrtou dotazníkovou otázku lze vyvodit, že i zbylých 6 % respondentů alespoň v jedné ze čtyř variant správně určilo skutečnost interpretující projevy kyberšikany, kde všichni respondenti volili, jako odpověď

neustálé zasílání obtěžujících až výhružných zpráv, volání z neznámého čísla a zveřejňování fotografií či videí a šíření lživých informací za účelem nějakým způsobem poškodit či zesměšnit jejich majitele.

Z výzkumu dále vyplynulo, že více než 1/3 respondentů (tj. 37 %) se za svého středoškolského studia s kyberšikanou setkala, a to v naprosté většině z pozice přihlížejícího. V jednom případě se jeden z respondentů označil za pachatele a čtyři respondenti za oběť. Jen necelá 1/4 respondentů (tj. 24 %) uvedla, že si nebyla jista tím, zda se opravdu jednalo o kyberšikanu. Zbylá část respondentů uvedla informaci o tom, že se s kyberšikanou vůbec nesečkala. Z výzkumu jsme zároveň zjistili, že nejvíce respondentů se setkalo s kyberšikanou ve formě veřejného pomlouvání a šíření lživých informací a přibližně ve stejné vysoké míře i se zveřejňováním zesměšňujícího či citlivého obsahu za účelem ublížit či pobavit. Dále se pak respondenti setkávají i s vyloučením jedince z kolektivu (ze skupin a z chatu na sociálních sítích). Ostatní projevy můžeme v porovnání s těmito třemi formami považovat za marginální.

Z prostředků respondenti nejvíce zmiňovali virtuální šikanu v souvislosti se sociálními sítěmi, kterými jsou u nás hlavně platformy, jako Facebook, Instagram, YouTube, TikTok aj., na kterých mladí lidé tráví značnou část svého volného času.

V další části empirického šetření jsme se zaměřili na specifikaci motivace, tázali jsme se, co respondenti považují za nejčastější důvod ke vzniku kyberšikany. Z výzkumu posléze vyplynulo, že nejvíce respondentů volilo „pomstu“, ublíženému nabízí digitální prostor rychlou a neomezenou možnost oplatit své příkoří a zachovat si přitom anonymitu. V mnoha případech tato forma kyberšikany nemá dlouhého trvání, což nutně neznamená, že je o to méně bolestivá. Dalším poznatkem výzkumu bylo zjištění, že více než pětina dotazovaných volila „legraci či nudu“. Tento jev je zvláště na sociálních sítích také velice častým, mnohdy se vyřeší rychle, problém nastane až ve chvíli, kdy nad sdíleným obsahem ztratí jeho autor kontrolu.

Při zjišťování, co by bylo pravděpodobně hlavním možným motivem ke kyberšikaně, pokud by byl kyberagresorem sám respondent, jsme získali více než polovinu responzí interpretující názor, že by respondenti žádný důvod neměli, a že s takovým jednáním nesouhlasí. Z ostatních variant odpovědí poté nejvíce respondenti volili možnost „pomsta“.

Poslední otázky dotazníku se zaměřovali na prevenci v rámci vybrané střední školy. Ze získaných odpovědí na šestou výzkumnou otázku jsme se dozvěděli, že sledovaní žáci by se nejčastěji v případě řešení problému s kyberšikanou svěřili rodičům a vrstevníkům. Zároveň z výzkumu vyvstala informace o tom, že jen malá míra

respondentů by se obrátila na pomoc ze strany školy. Vzhledem k tomuto výsledku považujeme za nutné, aby škola s touto informací pracovala. Je důležité, aby v očích studujících byl pedagog vnímán i jako osoba, která je důvěryhodná a pomáhající.

# SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

1. ASIS. *Minimalizace šikany*. 2015. [online]. [cit. 7. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.minimalizacesikany.cz>
2. BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. Pedagogika (ISV). ISBN 80-86642-08-9.
3. CREATION. *Stop Kyberšikaně*. 2020. [online]. [cit. 7. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.stop-kybersikane.cz/o-projektu/>
4. ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada Publishing, 2013. ISBN 978-80-210-6374-7.
5. DVTV.cz. *V síti: Fotky penisů, nabídka trojky, dívky jako masturbační prostředek, říká Klusák*. 2019. [online]. [cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/v-siti-fotky-penisu-nabidka-trojky-divky-jako-masturbacni-pr/r~0b4c1310758e11e998d70cc47ab5f122/>
6. DOČEKAL, Daniel a kol. *Dítě v síti: manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá fronta, 2019. Flowee. ISBN 978-80-204-5145-3.
7. ECKERTOVÁ, Lenka a DOČEKAL, Daniel. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.
8. ELLIOTT, Michele. *Jak ochránit své dítě*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-419-2.
9. FIALOVÁ, Eva. *Právní prostředky ochrany před kyberšikanou v České republice*. Praha: OPEN SOCIETY FUND, 2015. [online] [27. 3. 2021] Dostupné z: [https://aa.ecn.cz/img\\_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/kybers-780-ikana-analy-769-za-popularizac-780-ni-769-ef\\_edit.pdf](https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/kybers-780-ikana-analy-769-za-popularizac-780-ni-769-ef_edit.pdf)
10. FIELD, Evelyn. M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitel*. Praha: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2.
11. GAJDOŠOVÁ, Jana. *Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží*. 2011. [online]. Pedagogická fakulta MU v Brně. [cit. 27. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/dalsi-temata/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mezi-dtmi-a-dospivajici-mladei>
12. HOLEČEK, Václav. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Plzeň: Pedagogické centrum, 1997. ISBN 80-7020-004-9.
13. HINDUJA, Sameer. a PATCHIN, W. Justin. *Cyberbullying: an exploratory analysis of factors related to offending and victimization*. [online]. 2008 [cit.10.04.2021]. Dostupné online z: <https://doi.org/10.1080/01639620701457816>



14. HRABOVSKÁ, Kateřina. *Příloha: Příloha MPP č.1. Program proti šikanování Program*. 2018. [online] [cit. 27.03.2021] Dostupné z: [https://www.vumdrevohostice.cz/file.php?oid=7748335&utm\\_source=dokumenty&utm\\_medium=rss&utm\\_campaign=39](https://www.vumdrevohostice.cz/file.php?oid=7748335&utm_source=dokumenty&utm_medium=rss&utm_campaign=39)
15. HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.
16. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5326-3.
17. JANOŠOVÁ, Pavlína a kol. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2992-3.
18. JURKOVÁ, Kristýna. *Metodiky k prevenci a řešení kyberšikany*. [online]. Brno: Poradenské centrum pro drogové a jiné závislosti a Pedagogicko-psychologická poradna Brno, 2010. [cit. 9. 4.2021]. Dostupné. z: <https://www.sosbite.cz/images/stories/Dokumenty/Kyber%C5%A1ikana.pdf>
19. KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.
20. KOLÁŘ, Michal. *Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-123-1.
21. KOPECKÝ, Kamil. a SZOTKOWSKI, René. *Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4555-7.
22. KOPECKÝ, Kamil a SZOTKOWSKI, René. *Co dělat, když – intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí – rámcový koncept Příloha č. 7* [online]. 2017 [cit. 20. 04. 2021]. Dostupné z: [https://www.msmt.cz/uploads/Priloha\\_c.\\_7\\_Kybersikana\\_d.docx](https://www.msmt.cz/uploads/Priloha_c._7_Kybersikana_d.docx)
23. Kopecký, Kamil. *Kyberšikana a její specifika v prostředí systému primární prevence rizikové*. Habilitační práce. 2016. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/odborne-studie/105-kybersikana-a-jeji-specifika-v-prostredi-systemu-primarni-prevence-rizikoveho-chovani/file>
24. KEMP, Simon a Team KEPIOS. *We Are Social. Digital 2021: Czechia* [online]. Dataportal, 2021 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://dataportal.com/reports/digital-2021-czechia>
25. LIVINGSTONE, Sonia, Leslie HADDON, Anke GÖRZIG a Kjartan ÓLAFSSON. *EU Kids Online: final report 2011* [online]. Lodon: LSE Research Online, 2012 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <https://eprints.lse.ac.uk/45490/1/EU%20Kids%20Online%20final%20report%202011%28Isero%29.pdf>
26. LOVASOVÁ, Lenka. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-65-2.

27. LOSEKOOT, Michelle a VYHNÁNKOVÁ, Eliška. *Jak na síť: ovládněte čtyři principy úspěchu na sociálních sítích*. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2019. Žádná velká věda. ISBN 978-80-7555-084-2.
28. MACHOVÁ, Miroslava. *Zákon o zpracování osobních údajů – prováděcí úprava k GDPR z pohledu českého zákonodárce*, 2019. [online] [27. 3. 2021] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zakon-o-zpracovani-osobnich-udaju-provadedci-uprava-k-gdpr-z-pohledu-ceskeho-zakonodarce-109542.html>
29. MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.
30. MIOVSKÝ, Michal. A kol. *Prevence rizikového chování ve školství.: Klinika adiktologie 1*. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-392-1.
31. PAVLÍČEK, A. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1742-1.
32. *Portál E-bezpečí. Projekt E-Bezpečí. 2008*. [online]. [cit. 26. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz>
33. PRŮCHA, Jan a MAREŠ, Jiří a WALTEROVÁ, Eliška. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
34. PUNCH, Keith. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
35. ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2
36. ŘÍČAN, Pavel. a JANOŠOVÁ, Pavlína. *Jak na šikanu*. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2991-6.
37. ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál, 1995. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-049-9.
38. SOLDÁN, Ladislav. *Kyberšikana jako sociální problém pohledem žáků druhého stupně základní školy*. Diplomová práce. 2020. [online]. [cit. 9. 4. 2021]. Dostupné z: [https://theses.cz/id/Os9iww/DIPLOMOVA\\_\\_PRACE\\_\\_Ladislav\\_\\_Soldan.pdf](https://theses.cz/id/Os9iww/DIPLOMOVA__PRACE__Ladislav__Soldan.pdf)
39. SPURNÝ, Joža. *Psychologie násilí: o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu*. Praha: Eurounion, 1996. ISBN 80-85858-30-4.
40. ŠMAHAJ, Jan. *Kyberšikana jako společenský problém: Cyberbullying as a social problem*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4227-3.
41. ŠVESTKOVÁ, Renata. a SOLDÁN, Ladislav. a ŘEHKA, Martin. *Kyberšikana*. České Budějovice: 2019. ISBN 978-807394-752-1.
42. VÁGNEROVÁ, Kateřina a BAJEROVÁ, Markéta. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7.

43. VURMOVÁ LABOHÁ, Kristina. *Čeští teenageři užívají návykové látky stále méně, ukazují výsledky české části mezinárodní studie ESPAD* [online]. Praha: Press Centrum, 2020 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.drogy-info.cz/article/press-centrum/cesti-teenageri-uzivaji-navykovye-latky-stale-mene-ukazuji-vysledky-ceske-casti-mezinarodni-studie-espad/>
44. WOLF, Karel. Vít Klusák (V síti): Mysleli jsme, že jsme narazili na dno pekla. Pak to ale bylo ještě horší. 2019. [online]. [cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/vit-klusak-v-siti-mysleli-jsme-ze-jsme-narazili-na-dno-pekla-pak-to-ale-bylo-jeste-horsi/>
45. Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*, § 3 odst. 2 písm. a) [online] [cit. 27.03.2021] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
46. Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*, § 81 odst. 2 [online] [cit. 27.03.2021] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

# SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Pohlaví respondentů.....	49
Graf č. 2: Kategorizovaný věk respondentů.....	50
Graf č. 3: Zjištění, zda by respondent dokázal vystihnout pojem kyberšikany.....	51
Graf č. 4: Skutečnost, co respondent považuje za kyberšikanu.....	52
Graf č. 5: Zjištění, zda se respondent střetl s kyberšikanou během SŠ studia .....	53
Graf č. 6: Skutečnost, se kterým prostředkem kyberšikany se nejčastěji respondent setkal .....	54
Graf č. 7: Zjištění, co považuje respondent za nejčastější důvod ke vzniku kyberšikany .....	55
Graf č. 8: Zjištění, co by vedlo respondenta k páčání kyberšikany.....	56
Graf č. 9: Projevy kyberšikany, s nimiž se respondent setkal během nynějšího studia.....	58
Graf č. 10: Zjištění, zda byl respondent někdy seznámen s prvky a riziky kyberšikany.....	59
Graf a č. 11: Zjištění, jak a zda byl respondent seznámen s prvky a riziky kyberšikany ve škole.....	60
Graf č. 12: Skutečnost, na koho by se respondent obrátil v případě, že by byl obětí kyberšikany .....	61

# SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Rozdělení respondentů dle pohlaví .....	49
Tabulka č. 2: Rozdělení respondentů dle věku .....	50
Tabulka č. 3: Zjištění, zda by respondent dokázal vystihnout pojem kyberšikany.....	51
Tabulka č. 4: Skutečnost, co respondent považuje za kyberšikanu.....	52
Tabulka č. 5: Zjištění, zda se respondent střetl s kyberšikanou během SŠ studia	53
Tabulka č. 6: Skutečnost, se kterým prostředkem kyberšikany se nejčastěji respondent setkal.....	54
Tabulka č. 7: Zjištění, co považuje respondent za nejčastější důvod ke vzniku kyberšikany.....	55
Tabulka č. 8: Zjištění, co by vedlo respondenta k páčání kyberšikany .....	56
Tabulka č. 9: Projevy kyberšikany, s nimiž se respondent setkal během nynějšího studia .....	57
Tabulka č. 10: Zjištění, zda byl respondent někdy seznámen s prvky a riziky kyberšikany.....	59
Tabulka č. 11: Zjištění, jak a zda byl respondent seznámen s prvky a riziky kyberšikany ve škole.....	60
Tabulka č. 12: Skutečnost, na koho by se respondent obrátil v případě, že by byl obětí kyberšikany .....	61

# SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník..... |

## PŘÍLOHA Č. 1 - DOTAZNÍK

Milí žáci,

Jsem studentkou Institutu pedagogických a psychologických studií na Masarykově ústavu vyšších studií – ČVUT v Praze. Píši bakalářskou práci na téma „*kyberšikana na střední škole*“. Chtěla bych Vás oslovit a požádat o vyplnění níže uvedeného dotazníku, který se týká této problematiky. Dotazník je zcela anonymní a účast na tomto výzkumném šetření je dobrovolná. Po odevzdání/odeslání dotazníku dáváte svůj souhlas ke zpracování odpovědí pro potřeby mé bakalářské práce. Je nutné odpovědět na všechny položky tohoto dotazníku. Dotazník se skládá z 12 položek. Zároveň bych Vás chtěla požádat o objektivitu a pravdivost při vyplňování. Předem děkuji ochotu a za čas, který jste mi věnovali.

1. Jsi?

- muž
- žena

2. Kolik ti je let?

- 15 – 16 let
- 17 – 18 let
- 19 a více let

3. Dokázal/a bys popsat pojem kyberšikana?

- ano
- ne
- nevím jistě

4. Co by se dle tvého názoru mohlo považovat za kyberšikanu?

(možnost zaškrtnout více odpovědí)

- zasílání urážlivých, nevhodných či výhružných zpráv, volání z neznámého čísla
- dlouhodobý nadměrný zájem na soc. sítích (likes na každý příspěvek, neustálé kontaktování apod.), tento zájem se stává po určité době až nepříjemný
- zveřejňování fotografií, fotomontáží a videí, šíření lživých informací za účelem poškodit či zesměšnit jejich majitele
- nabourání cizího účtu za účelem nevhodně vystupovat jménem jeho majitele
- nic z výše uvedeného

5. Byl/a jsi po dobu svého středoškolského studia účastníkem kyberšikany?
- ano, jako oběť
  - ano, jako pachatel
  - ano, jako přihlížející
  - ne
  - nejsem si jist, zda se jednalo o kyberšikanu
6. S jakým prostředkem k šíření kyberšikany se setkáváš nejčastěji?
- sociální sítě (Facebook, Instagram, YouTube, TikTok apod.)
  - webové stránky, blogy
  - instant messaging (Viber, WhatsApp apod.), SMS, MMS
  - chat a diskusní fóra, herní místnosti (Discord)
7. Co vnímáš za nejčastější důvod (třeba i z vlastní zkušenosti) ke vzniku kyberšikany?
- pomstít se (odplata, pomsta za příkoří)
  - legrace, nuda (zábava, která se vymkne kontrole)
  - touha a možnost někomu ublížit
  - touha prosadit a vnucovat svou vůli a získat autoritu
  - odlišnost oběti od kolektivu
  - závist
8. Pokud bys byl/a pachatelem kyberšikany, jakou si myslíš, že bys k tomu měl/a pravděpodobně motivaci?
- pomsta
  - z nudy (např. za účelem pobavení)
  - vybít svůj vztek, který má původ jinde
  - touha mít nad někým moc
  - vadí mi, když někdo vybočuje z davu (jiné oblečení, jiná barva pleti, jiná orientace, je to šprt/a apod.)
  - z touhy zavděčit se někomu jinému
  - žádný důvod s takovým jednáním nesouhlasím



9. Setkal/ a jsi se za dobu svého studia na střední škole s některým z níže uvedených projevů? (možnost zaškrtnout více odpovědí)

- vydávání se za někoho jiného a krádež hesla
- veřejné pomlouvání a lživé informace
- zveřejňování zesměšňujícího a citlivého obsahu za účelem ublížit či se pobavit
- nadměrný až obtěžující zájem, sledování, neustálé kontaktování
- nátlak se sexuálním podtextem
- vyloučení jedince z kolektivu (ze skupin a z chatu na sociálních sítích)
- s ničím výše uvedeným jsem se neseťkal/a

10. Byl/a jsi již někdy seznámen/a s prvky a riziky kyberšikany?

- ano – ve škole
- ano – od rodičů, příbuzných, přátel
- ano – z internetu, televize
- ne/nevzpomínám si

11. Pokud jsi byl/a seznámena s prvky a riziky kyberšikany ve škole, tak jakým konkrétním způsobem?

- od učitele (během hodiny)
- od člověka, který ve škole nepracuje – v rámci speciální přednášky/programu
- nevzpomínám si
- z letáků nebo jiných materiálů
- ve škole jsem se s žádnou prevencí neseťkal/a

12. Na koho by ses obrátil/a, kdyby ses stal/a účastníkem kyberšikany v budoucnu?

- na někoho z rodiny
- na kamaráda/ku, spolužáka/ku
- na zaměstnance školy (učitel/ka, výchovný/á poradce/kyně)
- na někoho z linky bezpečí
- hledal/a bych pomoc na internetu
- na nikoho
- dle situace

